

UYGULAMADAN ÖRNEKLERLE ESKİ VE YENİ VAKIFLARDA AMAÇ DEĞİŞİKLİĞİ

*Change of Purpose in Old and New Foundations Through Cases
from Turkish Practice*

Meryem SOLMAZ*

Öz

Vakıflarda amaç unsuru önem arz eder. Zira amaç, yerleşik Yargıtay uygulamasında da ifade edildiği üzere, vakfın tanımında yer alan ve vakfın faaliyet alanını ve sınırlarını belirleyen en temel unsurdur. Amaç unsurunun önemi, vakfın kurulmasından sonra amaçta yapılacak değişikliklerin de belirli ve sıkı bir prosedüre tabi olması sonucunu doğurmaktadır. Her ne kadar bu prensip hem eski hem yeni vakıflar için söz konusu olsa da mevzuatta öngörülen amaç değişikliği prosedürü iki vakıf türü için farklılık arz etmektedir. Yeni vakıflar açısından amaç değişikliği TMK md. 113 hükmüne uygun olarak gerçekleştirilebilirken eski vakıflar açısından Vakıflar Kanunu md. 14 uygulanır. Buna göre eski vakıflarda amaç değişikliği Vakıflar Meclisi kararı ile yapılırken yeni vakıflar açısından vakıf yönetiminin veya Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün tek başına amacı değiştirebilmesi mümkün değildir. Zira amaç değişikliğinin mahkemece tescili zorunludur. Şekli prosedürün yanı sıra vakıflarda amaç değişikliği için objektif ve subjektif kriterlerin sağlanması da aranmaktadır, aksi takdirde değişiklik talebi mahkemece reddedilmektedir. Bu çalışmada; amaç değişikliği için mevzuatta ve literatürde aranan şekle ve esasa ilişkin şartlar, Yargıtay'ın örnek kararları üzerinden incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Vakıfta amaç, Eski vakıf, Yeni vakıf, Amaç değişikliği, Tescil talebi.

Makalenin Geliş Tarihi: 11.07.2024, **Makalenin Kabul Tarihi:** 01.11.2024.

* Dr. Öğr. Üyesi, İbn Haldun Üniversitesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı, E-posta: meryem.bilici@ihu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7546-7957.

Abstract

The purpose of foundation is the most fundamental element that determines the field of activity and the boundaries of the foundation, as stated in the established practice of the Court of Appeals. Importance of the purpose requires a certain and strict procedure for any changes to be made after the establishment of the foundation. Although this principle applies to both old and new foundations, the procedure for the change of purpose differs for each. Purpose of a new foundation can be changed in accordance with article 113 of the Turkish Civil Code while article 14 of the Code of Foundations applies for old foundations. It is not possible for the foundation management or the General Directorate of Foundations to change the purpose on its own, as the change of purpose must be registered by the court. However, Council of Foundations can change the purpose of old foundations. In addition to the formal procedures, objective and subjective criteria are also required for the change of purpose of foundations, otherwise the request for change of purpose is rejected by the court. This study analyses the formal and substantive requirements for the change of purpose through the decisions of the Court of Appeals.

Keywords: Purpose of foundation/trust, Old foundation, New foundation, Change of purpose, Registration request.

GİRİŞ

Mevzuatımızda vakıflar temel olarak eski vakıf - yeni vakıf şeklinde bir ayrıma tabi tutulmaktadır¹. Bu iki vakıf türü, uzun bir süre farklı kanunlarda düzenlenmiş ve muhtelif hükümlere tabi olmuştur. 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nu² ile birlikte her iki vakıf türü aynı kanunda düzenlenmiş olmakla birlikte³, pek çok konuda farklı düzenlemelere tabi oldukları görülmektedir.

¹ Ayrıma ilişkin detaylı bilgi için bkz. Mehmet Ayan ve Nurşen Ayan, *Kişiler Hukuku* (İstanbul: Adalet Yayınevi, 2023), 271; Ömer Aykul, *Yeni Vakıflar Hukuku* (İstanbul: Seçkin Yayınları, 2019), 33.

² RG, 27.02.2008, S. 26800.

³ Öznur Dağcı Çoşğun, "Evkaf-ı Hümayun Nezaretinden Vakıflar Genel Müdürlüğüne: Vakıflarda Denetim" (Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018), 103.

Eski ve yeni vakıflar arasında çeşitli farklılıklar olmakla birlikte amaç unsurunun her iki vakıf türü açısından da büyük önem arz ettiği görülmektedir. Zira amaç, vakfın tanımında yer alan ve vakfın faaliyet alanını ve sınırlarını belirleyen en temel unsurdur. Yargıtay'ın⁴ yerleşik kararına göre vakıflar, kurucu metinleri olan vakfiye veya vakıf senetlerinde yer alan amaçlara göre yönetilmek zorundadır⁵. Bu durum, vakıftaki amaç unsurunun temel bir unsur olduğunu göstermektedir.

Vakıf senedinde veya vakfiyede belirlenen amacın bu denli önemli olmasına rağmen kimi durumlarda belirlenen amaç uygulanamaz olabilir veya zamanla uygulanamaz/ımkânsız hale gelebilir. Bu hususu göz önünde bulunduran Kanun Koyucu, TMK md. 112 ve 113'te vakfın amacına müdahale edilebilecek durumları düzenlemektedir. Anılan maddeler, vakıf kurulduktan sonra amacın değiştirilmesi hususuna ilişkindir. Şayet vakfın amacı daha kuruluş aşamasında kanuni şartları sağlamıyor ise, mahkeme tarafından vakfın tesciline karar verilmeden önce bu eksikliğin giderilmesi talep edilebilecektir⁶. Ancak çalışmamızda bu durum incelenmeyecek, özel olarak tescil edilen bir vakfın amacının sonradan değiştirilmesi konusu irdelenecek ve TMK md. 113/1'deki düzenleme esas alınacaktır.

⁴ Çalışmamızda muhtelif veri tabanları üzerinden ulaşılan yargı kararlarına atıf yapılmış olup söz konusu internet sitelerine ve veri tabanlarına erişim tarihi 12 Kasım 2024'dür.

⁵ Y. HGK, E. 2002/16-159, K. 2002/355, 08.05.2002, (www.lexpera.com.tr). Ayrıca bkz. İrem Karakoç, *Türk Hukuk Tarihinde Vakıf Müessesesi* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2017), 471. Vakıfların amaçları doğrultusunda faaliyet göstermeleri gerektiği, bununla birlikte vakfın kuruluşunda amaç belirlense de vakıf faaliyetlerinin bu amaç çerçevesinde vakıf yönetimi tarafından takdir edildiğine yönelik anglo sakson hukuk sistemi değerlendirmesi için bkz. Adam Parachin, "Regulating Charitable Activities through the Requirement for Charitable Purposes: Square Peg Meets Round Hole," içinde *Debates in Charity Law*, eds. John Picton ve Jennifer Sigafos (Birleşik Krallık: Hart Publishing, 2020), 131.

⁶ Hasan Özkan, *Türk Medeni Yasası ve Uygulaması* (İstanbul: Legal Yayıncılık, 2017), 557. Nitekim TMK md. 107 hükmüne göre vakfın kuruluşu aşamasında tespit edilen noksanlıklar tescil öncesinde (kuruluş aşamasında) giderilir ve dolayısıyla bu aşamada yapılan değişiklikler TMK md. 112 ve 113'te düzenleme bulan senet değişikliğinden farklıdır. Bkz. Metin İkizler, "Vakıf Senedinde Değişikliğe Gidilmesi (TMK m. 107, 112 ve 113'ün Kapsamı ve Birbiriyle İlişkisi)," *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11, S. 1-2 (2007): 202. Ayrıca bkz. Tufan Ögüz, *Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları* (İstanbul: Beşir Kitabevi, 2007), 31-32.

Vakıflarda amaç değişikliği konusunu ele alırken eski vakıfları ve yeni vakıfları ayrı ayrı ele almak gerekir. Zira amaç değişikliği konusunda her iki vakıf türüne ilişkin kurallar farklılık arz etmektedir. Şöyle ki TMK md. 112 ve 113'te düzenleme bulan amaç değişikliği hükümleri, Medeni Kanuna göre kurulan yeni vakıflara ilişkindir⁷. Bununla birlikte yeni vakıf türleri de (çalışanlara yardım vakfı, aile vakfı gibi) belirli özel amaçlar çerçevesinde kurulan ve amaç değişikliği açısından özel nitelikleri göz önünde bulundurulması gereken vakıflardır. Ancak çalışmamızın kapsamını aşacak olması dolayısıyla TMK'da veya sair mevzuatta düzenleme bulan özel amaçlı vakıflardaki amaç değişikliği hususları detaylı ele alınmayacak, sadece bağlamın gerektirdiği durumlarda atıf yapmakla yetinilecektir.

Zikredilen hususlar çerçevesinde çalışmamızda vakıf senedindeki (vakfiye) amaç değişikliği ve irtibatlı konular, eski ve yeni vakıflarda uygulanan hükümlere göre mukayeseli şekilde ele alınacak, uygulamadan örnekler verilerek konunun daha iyi anlaşılması sağlanacaktır.

I. VAKIFTA AMAÇ UNSURU

A. Genel Olarak

Amaç, “*vakıf mallarının uğruna harcanacağı gaye*” olarak tanımlanmaktadır⁸. Aslında tüzel kişiliğin her türünde amaç unsuru olsa da vakıftaki amaç ile malvarlığı arasındaki “özgülüme” ilişkisi/bağı, vakıftaki amaç unsurunu merkezi bir konuma getirmektedir⁹. Bu yönüyle amaç, vakıf

⁷ Murat Sarıkaya, “Türk Medeni Kanunu’na Göre Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi,” *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12, S. 2 (2021): 603.

⁸ Ferhat Erçin, “Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi,” *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni* 25, S. 1-2 (2005): 180. Ayrıca bkz. Öğüz, *Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*, 32; Murat Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2000), 78.

⁹ Dağcı Çoşğun, “Evkaf,” 21. İsviçre hukukundaki benzer değerlendirme için bkz. Dominique Jacob, *Schutz der Stiftung: Die Stiftung und ihre Rechtsverhältnisse im Widerstreit der Interessen* (Tübingen: Mohr Siebeck, 2006), 49.

açısından esaslı bir unsurdur¹⁰. Bu durum Kanun metninden¹¹ anlaşılacağı gibi Yargıtay kararlarında da vurgulanmaktadır¹².

Vakıf kuran tarafından belirlenen amaç, vakfa ilişkin tüm faaliyetlerde esas alınır. Bu sebeple vakıfta amacın, sadece kuruluş aşamasında değil, tüm aşamalarda belirleyici ve temel unsur olduğunu söylemek mümkündür¹³. Vakfın yönetimi, malvarlığının harcanması hatta vakfın sona ermesi durumları dahi vakıf kuran tarafından belirlenen amaç veya amaçlar göz önünde bulundurularak değerlendirilir¹⁴. Bir diğer ifadeyle vakıf kuranın iradesi vakfın idaresi ve malvarlığı yönetimi gibi tüm alanlarda etkili ve önemlidir¹⁵. Bu sebeple daha ilk aşamada vakfın amacının doğru ve mevzuata uygun bir şekilde belirlenmesi gerekir.

Vakıf kurma özgürlüğü, belirlenen sınırlar çerçevesinde anayasal güvence altındadır. Bu özgürlük, vakfedene vakıf amacını belirleme özgürlüğünü de sağlar¹⁶. Bu bağlamda Kanun'da yazılı yasak amaçlar dışında

¹⁰ Meryem Solmaz Bilici, *Türk Medeni Kanunu Çerçevesinde Mazbut Vakıflar (Örnek Mazbut Vakıf İncelemeli)* (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2021), 9; Pakize Ezgi Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması ve Değiştirilmesi* (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2022), 71; Safa Koçoğlu, *Türk Medeni Kanuna Göre Vakıfların Kuruluşu, İşleyişi ve Sona Ermesi* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2022), 6.

¹¹ Ergun Özsunay, *Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler* (İstanbul: 1982), 361. Nitekim TMK'nın 101/1. maddesi şu şekildedir: "Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır." Vakıfların mal topluluğu statüsü dolayısıyla kişi toplulukları olan derneklerden farklı olmasına rağmen mevcut sistemimizde vakıfların dernekleşme eğilimi problemine ilişkin olarak bkz. Ali Akyıldız, "Vakfın Kuruluşunda Amaç ve Malvarlığı Denetimi ile Vakıflarda Dernekleşme Eğilimi Problemi," *Vakıflar Dergisi*, S. 26 (1997): 421.

¹² Y. 6. HD, E. 1974/3559, K. 1974/3753, 16.09.1974, (www.legalbank.com.tr).

¹³ Hamdi Çilingir, "Hanefi Vakıf Hukukunda Gaye Unsuru" (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014), 5; Erçin, "Vakfedenin Amacının Önemi," 182; Akyıldız, "Vakfın Kuruluşunda Amaç," 412.

¹⁴ Vakıf amacının vakfın tüm aşamalarını kapsamaması hususu Yargıtay'ın bir kararında; "gaye ise, vakfın gelecek bütün zamanlara şamil olmak üzere düşünülen hukuki faaliyetini gösterir" şeklinde ifade edilmiştir: Yargıtay 6. HD, E. 3559, K. 3753, 16.09.1974, (www.legalbank.com.tr).

¹⁵ Serhat Yener, *Eski-Yeni Vakıflar Kanununa Göre Mazbut Vakıf Taşınmazların Gayrimenkul Hukuku Meseleleri* (Ankara: Bilge Yayınevi, 2015), 65; Erçin, "Vakfedenin Amacının Önemi," 186.

¹⁶ Akyıldız, "Vakfın Kuruluşunda Amaç," 411; Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 64; Erçin, "Vakfedenin Amacının Önemi," 180; Jale Akipek, Turgut

vakfeden, vakıf amacını veya amaçlarını belirlemede serbesttir¹⁷. Çoğunlukla eğitim, sağlık, hayvanların korunması gibi kamu yararı ağır basan amaçlar belirlense de bu zorunlu değildir. Bir diğer ifadeyle vakfın amacı kamu yararını gözetmek zorunda değildir¹⁸. Fakat her halükârda vakfın amacı ticari olamaz¹⁹. Bununla birlikte vakfın, vakıf senedinde bu yönde bir düzenleme olmasa dahi, kendi amacını gerçekleştirmek için ticari işletme işletebilmesi mümkündür²⁰. Bir diğer ifadeyle vakıf “ticari bir amaç” ile kurulmasa da vakıf senedinde belirlenen amacı gerçekleştirebilmek için gelir elde etmek amacıyla ticari işletme kurabilir ve işletebilir²¹.

Akıntürk ve Derya Ateş, *Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri: Kişiler Hukuku* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2022), 673.

- ¹⁷ Ahmet İşeri, *Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf (Tesis)* (Ankara: Sevinç Matbaası, 1968), 18; Özsunay, *Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 387; Mehmet Akif Aydın, *Türk Hukuk Tarihi* (İstanbul: Beta Yayınları, 2021), 250; Karakoç, *Vakıf Müessesesi*, 470; Dominique Jacob ve Goran Studen, “Foundation Law in Switzerland: Overview and Current Developments in Civil and Tax Law,” içinde *Developments in Foundation Law in Europe*, ed. Chiara Prele (Springer, 2014), 288; Goran Studen, “Rights and Duties: The Founder’s Position under Swiss Foundation Law,” *Trusts and Trustees* 20, S. 6 (Temmuz 2014): 626.
- ¹⁸ Nazif Öztürk, “Yeni Vakıfların Amaç Kavramları Üzerine Bazı Düşünceler,” *Vakıflar Dergisi*, S. 25 (1995): 293; İşeri, *Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf*, 19; Fatma Şeyda Polat, “Türk Medeni Kanununa Göre Kurulan Yeni Vakıfların Kuruluşu ve İşleyişi” (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015), 42; Özsunay, *Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 389. Osmanlı hukukundaki aksi uygulama için bkz. Ahmet Akgündüz, *İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi* (İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, 2013), 238.
- ¹⁹ Ögüz, *Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*, 37. Vakfın ticari amaç taşıyamayacağına ilişkin detaylı ve mukayeseli tartışma için bkz. Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 84-92. Akbulut’a göre de doğrudan veya dolaylı olarak ticari kazanç elde etme ve paylaşmaya yönelik vakıf faaliyetleri, tarihi ve kültürel olarak vakfa atfedilen anlam ile bağdaşmaz. Bkz. s. 92. Aksi görüş için bkz. Süleyman Yılmaz ve Abdülkerim Yıldırım, *Temel Hukuk Dizisi Medeni Hukuk – I* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 165; Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 673.
- ²⁰ Mustafa Dural ve Tufan Ögüz, *Türk Özel Hukuku - Cilt II: Kişiler Hukuku* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2022), 367; Kemal Çevik, “Mazbut Vakıfların Tüzel Kişiliği ve Vakıf Üniversitelerine Kurucu Üye Olma Ehliyetleri,” *Vakıf Haftası Dergisi*, S. 7 (1990): 111; Başak Baysal ve Sadife Karataş Kural, *Yeni Vakıflar İçin Yasal Mevzuat Rehberi* (İstanbul: Tüsev Yayınları, 2020), 67.
- ²¹ Rona Serozan, Baki İlkey Engin ve Yeşim Atamer, *Serozan Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2022), 521; Hüseyin Hatemi, “Önceki Hukukumuzda ve Türk Medeni Hukukunda Vakıf Kurumuna İlişkin

Vakıf senedinde birden fazla amacın öngörülebilmesi mümkündür²². Şayet vakıf senedinde öngörülen amaçlar terditli ise; bir diğer ifadeyle birbirlerinin yerine geçecek (örneğin biri imkânsızlaşırsa veya amaç gerçekleşirse diğer amaca yönelme) şekilde ise “art arda amaçlı vakıf” söz konusu olur²³. Söz gelimi bir hastalığın tedavisinin bulunması ve tedavi bulunduktan sonra bu hastalığa yakalanan muhtaç kimselere yardım edilmesi şeklindeki bir amaç, art arda amaçlı vakfa vücut verir²⁴. Bu durumda ilk amacın gerçekleşmesi veya gerçekleşmesinin imkânsızlaşması, ardından gelen amaç çerçevesinde faaliyet yapılmasına olanak sağlar ve bu halde vakıf senedinde amaç değişikliği yapılması gerekmez²⁵.

Vakıftaki amaç unsurunun önemi, özellikle vakfedilen malvarlığının amacı gerçekleştirmeye yetip yetmeyeceği açısından değerlendirme yapmayı zorunlu kılmakta²⁶, amacı gerçekleştirmeyi mümkün kılmayacak derecede yetersiz malvarlığı halinde vakfın kurulması mümkün olmamaktadır. Bu çerçevede, vakfa daha sonradan yapılacak bağışlar, vakıf kurmaya yetecek malvarlığı hesaplamasında dikkate alınmaz²⁷. Özellikle birden fazla amacı olan vakıflarda, vakfa özgülenen malvarlığının vakıf senedinde gösterilen bütün amaçları karşılayabilecek yeterlikte olması aranır²⁸.

Bazı Sorunlar ve Düşünceler,” *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi* 11, S. 14 (Kasım 2011): 85; Erçin, “Vakfedenin Amacının Önemi,” 182; Ömer Ergün, “Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu” (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009), 97; Ögüz, *Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*, 37; Hüseyin Hatemi, *Önceki ve Bugünkü Türk Hukukunda Vakıf Kurma Muamelesi* (İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1969), 299.

²² İşeri, *Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf*, 37; Suat Ballar, *Yeni Vakıf Hukuku I* (İstanbul: Der Yayınları, 2020), 550; Ögüz, *Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*, 34; Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 678; Yılmaz ve Yıldırım, *Medeni Hukuk*, 166; Akyıldız, “Vakfın Kuruluşunda Amaç,” 415; Özsunay, *Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 388. Birden fazla amacı olan vakıflar “karma vakıf” olarak adlandırılmaktadır. Bkz. Erçin, “Vakfedenin Amacının Önemi,” 181.

²³ Erçin, “Vakfedenin Amacının Önemi,” 181.

²⁴ Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 77.

²⁵ Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 192.

²⁶ Koçoğlu, *Türk Medeni Kanuna Göre Vakıfların Kuruluşu, İşleyişi ve Sona Ermesi*, 25; Erçin, “Vakfedenin Amacının Önemi,” 172.

²⁷ Erçin, “Vakfedenin Amacının Önemi,” 174.

²⁸ Dural ve Ögüz, *Kişiler Hukuku*, 364; Özsunay, *Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 395; Özkan, *Türk Medeni Yasası*, 515-16; Aykul, *Yeni Vakıflar*, 31; Baysal ve Karataş Kural, *Yeni Vakıflar*, 16; Jacob ve Studen, “Foundation Law,” 288; Ballar, *Yeni Vakıf*

Amacın hem eski hem yeni vakıflar açısından arz ettiği önem, vakfın amacını doğru şekilde tespit etmeyi zorunlu kılmaktadır. Bir diğer ifadeyle hem yeni vakıflarda hem eski vakıflarda amacın tespiti ve vakfedenin gerçek iradesinin ortaya çıkarılması önem arz eder. Vakfın amacı; vakıf senedinde veya vakfiyede yer alan ibarelerin bütüncül bir şekilde değerlendirilmesi ile elde edilir. Özyakışır'ın da ifade ettiği üzere; “amaç, vâkıfın gerçek iradesine ulaşmaktır. Bunun için, vakfiyenin bütüncül yorumu şarttır. Ayrıca teamül de göz önünde bulundurulur”²⁹. Bu çerçevede vakıf senedinde veya vakfiyede belirlenen amaçların, vakıf kurulurken vakfedenin sahip olduğu gerçek iradeye paralel anlaşılması, yorumlanması ve uygulanması gereklidir.

B. Geçerli Amaç İçin Aranılan Kriterler

Her ne kadar vakfedenin vakıf kurarken amaç belirleme özgürlüğü olduğu ifade edilmişse de amaç belirlenirken bazı hususlara dikkat edilmesi gerekir. Bunlar; vakfın amacının belirli ve sürekli olması, imkânsız ve hukuka/ahlaka aykırı olmamasıdır³⁰. Vakfeden, vakıf için amaç belirlerken bu kriterlere uygun bir amaç gözetmek zorundadır. Vakfın amacında aranan ve aşağıda kısaca izah edilen bu temel özelliklerin sağlanmaması halinde mahkeme tarafından vakfın tescili talebi reddedilir. Ancak bir şekilde vakfın tesciline karar verilmiş olması ihtimalinde dahi vakıf tüzel kişilik kazanamayacaktır, meğerki vakıf senedinin yorumu yoluyla amaç, sayılan kriterlere uygun hale getirilebilir olsun.

1. Amacın Belirli Olması

Öncelikle Kanun'da ifade edildiği üzere vakfın amacı belirli olmalı, anlamsız ve mantıksız olmamalıdır³¹. Amaçta belirlilik ise, vakfa özgül malvarlığının kullanılacağı amaç veya amaçların açık, anlaşılabilir ve belirgin

Hukuku, 550; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 323; Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 74-75.

²⁹ Özkan Özyakışır, “Galleye Müstehiklik (Hak Kazanma),” *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10, S. 2 (2019): 393.

³⁰ Şaban Kayıhan, *Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler – Tüzel Kişiler)* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 141; Polat, *Vakıfların Kuruluşu*, 35-41; Baysal ve Karataş Kural, *Yeni Vakıflar*, 16; Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 672.

³¹ Ögüz, *Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*, 33. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2024), 439; Serozan, Engin ve Atamer, *Kişiler Hukuku*, 520.

olmasını gerektirir³². Örneğin vakıf senedinde oldukça genel nitelikli amaçlara yer verilmişse, söz gelimi “hayır işlerinde kullanılсын”, “kamu yararına işler yapılsın” gibi amaçlar düzenlenmişse, amaç belirli olmadığı için vakfın kurulabilmesi mümkün değildir³³. Dolayısıyla vakıf senedinde vakfedenin amacını ortaya koyan temel kıstaslara yer verilmesi ve vakfın amacının vakıf senedinden ve yorumundan anlaşılabilir olması gerekir³⁴. Bu bağlamda vakfın amacının belirli olup olmadığı her somut olayda ayrı değerlendirilir³⁵. Öte yandan vakfın amacının belirliliğini sağlamak üzere vakıf amaçlarının çok detaylı bir şekilde senette yazılması, vakfın kuruluşundan sonra vakfa yeterli hareket alanı bırakmama riskini taşımaktadır³⁶.

2. Amacın Sürekli Olması

İkinci olarak vakfın amacının sürekli olması gerekir³⁷. Ancak Osmanlı vakıf hukukundan³⁸ farklı olarak Medeni Kanun’a ve Yargı kararlarına göre süreklilik, “ebedilik” olarak kabul edilmemelidir³⁹. Ancak tamamen geçici

³² Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 296; Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 678; Erçin, “Vakfedenin Amacının Önemi,” 183; Ögüz, *Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*, 4; Ballar, *Yeni Vakıf Hukuku*, 549; Sena Başpınar, *Mülhak Vakıflar* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2024), 58; Teoman Akünel, *Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1988), 161; Özsunay, *Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 387; Dural ve Ögüz, *Kişiler Hukuku*, 366.

³³ İşeri, *Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf*, 35; Akyıldız, “Vakfın Kuruluşunda Amaç,” 413; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 296; Erçin, “Vakfedenin Amacının Önemi,” 183.

³⁴ Yılmaz ve Yıldırım, *Medeni Hukuk*, 165-66; Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 74.

³⁵ Akyıldız, “Vakfın Kuruluşunda Amaç,” 414.

³⁶ Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 76.

³⁷ Karlheinz Muscheler, *Stiftungsrecht* (Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2019), 19; Dural ve Ögüz, *Kişiler Hukuku*, 367; Ali Himmet Berki, *Vakıflar – İkinci Kitap (Medeni Kanunda “Te’sis” ve Vakıflar Kanunu Hükümleri)* (Ankara: Nur Matbaası, 1950), 12; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 301; Ballar, *Yeni Vakıf Hukuku*, 550; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler*, 441. “Sürekliliği bulunmayan ve bunu sağlayacak herhangi bir hukukî alt yapıya sahip olmayan yardım veya hayır kuruluşunu vakıf saymak imkânsızdır...”: Y. 18. HD, E. 2009/5562, K. 2009/6100, 8.6.2009, (www.lexpera.com.tr).

³⁸ Akgündüz, *İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, 144; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 53. İslam hukuku çerçevesinde gelişen Osmanlı hukukuna göre vakıf ebedi olduğu için amacının gerçekleşmesi veya gerçekleşmesinin imkânsız hale gelmesi dahi vakfi sona erdirmez, bu durumda vakıf ihtiyaç sahiplerinin yararlandığı bir hayri vakfa dönüşür. Bkz. Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 254.

³⁹ Özsunay, *Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 389.

amaçlar için de vakıf kurulabilmesi mümkün değildir⁴⁰. Amacın sürekli olması, vakfin amacına ulaşılması için gerçekleştirilecek faaliyetlerin süreklilik arz etmesidir⁴¹. Doğal olarak belirli bir süre içinde süreklilik arz eden bir amaç için vakıf kurulabilmesi mümkündür.

3. Amacın İmkânsız Olmaması

Vakfin amacı imkânsız olmamalıdır. Bir diğer ifadeyle mevcut hukuk sistemimizde gerçekleştirilmesi mümkün bir amacın belirlenmesi zorunludur⁴². Eğer amaç, vakfin kuruluşunda imkânsız ise bu imkânsızlık vakfin kurulmasını engeller⁴³. Bu kapsamda vakfa özgülünen malvarlığının amacı gerçekleştirmeye yetmeyecek olması halinde başlangıçta imkânsızlık olduğu savunulmaktadır⁴⁴. Özgülünen malvarlığının yeterli olup olmadığı değerlendirmesi tescil aşamasında mahkeme tarafından yapılacak ve yetersiz bulunursa eksikliklerin giderilmesi talebiyle vakfin tescilinden kaçınılacaktır⁴⁵. Ancak bu aşamada fark edilemeyen ve dolayısıyla tescil edilen vakfin malvarlığının sonradan yetersiz olduğu tespit edilirse, vakfin amacının sonradan imkânsızlaştığı kabulüyle değerlendirme yapmak gerekir⁴⁶.

Vakfin amacı sonradan imkânsızlaşırsa bu durum amacın değiştirilmesi yoluyla da giderilemiyorsa vakıf sona erer⁴⁷. Bir diğer ifadeyle amaç

⁴⁰ Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 678; Akyıldız, “Vakfin Kuruluşunda Amaç,” 415; Erçin, “Vakfedenin Amacının Önemi,” 183.

⁴¹ Hasan Güneri, *Türk Medeni Kanunu Açısından Vakıfta Amaç Kavramı ve Amacına Göre Vakıf Türleri* (Ankara: Sevinç Matbaası, 1976), 42; Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 78; Ögüz, *Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*, 3; Berki, *Vakıflar*, 22; Akünal, *Tüzel Kişiler*, 162.

⁴² Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler*, 436; Dural ve Ögüz, *Kişiler Hukuku*, 367; İşeri, *Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf*, 48; Erçin, “Vakfedenin Amacının Önemi,” 184; Akyıldız, “Vakfin Kuruluşunda Amaç,” 415.

⁴³ Akünal, *Tüzel Kişiler*, 161; Hatemi, “Vakıf Kurumu,” 82; Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 29.

⁴⁴ Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 81; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 311.

⁴⁵ Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 74-75; Özsunay, *Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 395; Akyıldız, “Vakfin Kuruluşunda Amaç,” 418. Yargıtay da yeterli malvarlığı özgülünen vakıf tescili talebinin reddi gerektiğine hükmetmektedir. Bkz. Y. 6. HD, E. 2609, K. 3018, 18.07.1978, (Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 75).

⁴⁶ Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 84.

⁴⁷ Erçin, “Vakfedenin Amacının Önemi,” 193; Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 83. Hatemi, vakfin amacında düzeltme imkânı araştırılmadan amaçta gerçekleşen

değişikliği ile giderilebilecek bir imkânsızlık varken vakfın sona erdiğini kabul etmek doğru değildir. Vakfın sona ermesinden önce amaç değişikliğinin mümkün olup olmadığının değerlendirmesi şarttır⁴⁸. Örneğin vakfın malvarlığının zamanla amacı gerçekleştiremeyecek duruma gelmesi halinde; amaç değişikliğine gidilerek kapsamın daraltılması veya birden fazla amaç varsa bunlardan sadece birinin veya birkaçının korunması yoluyla vakfın faaliyetlerine devam etmesi sağlanabilir. Yargıtay'ın bazı kararlarında da önce amaç değiştirme imkânının sorgulanması gerektiği, bu mümkün değilse vakfın sona erdiğinin kabul edilmesi gerektiği belirtilmektedir⁴⁹.

Şayet vakfın amacının bir kısmı imkânsız ise TBK md. 27/2 kapsamında ilgili kısmın geçersizliği kalan kısmın bir vakıf olarak teşekkülüne engel olmuyorsa, vakfedenin vakıf kurma iradesine öncelik tanımak gerekir⁵⁰.

4. Amacın Kanuna, Ahlaka ve Ulusal Menfaatlere Aykırı Olmaması

TMK md. 101/4'e göre vakfın amacı; Cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasanın temel ilkelerine, hukuka, ahlâka, millî birliğe ve millî menfaatlere aykırı veya belli bir ırk ya da cemaat mensuplarını destekleme amacını güdemez. Vakıflara ilişkin bu düzenlemenin yanı sıra aslında TMK md. 47 kapsamında amacı ahlaka ve hukuka aykırı kişi ve mal topluluklarının tüzel kişilik kazanamayacağı düzenlenmektedir. Yine TBK md. 27'de hukuka ve ahlaka aykırı işlemlerin kesin hükümsüz olduğu düzenlenmektedir. Genel düzenlemelere rağmen vakıfların amaçlarına ilişkin özel olarak bu şartın belirtilmesi, tarihsel arka planının yanı sıra vakıfların sahip olduğu ekonomik kapasitenin hukuka ve ahlaka aykırı şekilde kullanımının önüne geçme amacı taşımaktadır. Bu şarta göre özel veya kamu hukuku fark etmeksizin mevcut emredici düzenlemelere aykırı bir amaçla vakıf kurulamaz ve şayet bir şekilde kurulmuşsa tüzel kişilik kazanamaz⁵¹.

imkânsızlık veya sonradan kanuna aykırı olma hallerinin vakfın sona erme gerekçesi olarak görülmesini eleştirmektedir: Hatemi, "Vakıf Kurumu," 91.

⁴⁸ Oğuz Sadık Aydos, "Vakfın Sona Ermesi," *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, S. 1 (2016): 134.

⁴⁹ Y. 18. HD, E. 551, K. 2003/1315, 25.02.2003 (www.legalbank.com.tr).

⁵⁰ Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 82.

⁵¹ Jacob ve Studen, "Foundation Law," 288; Rona Serozan, *Tüzel Kişiler* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1994), 99; Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 79; Muscheler, *Stiftungsrecht*, 22; Akyıldız, "Vakfın Kuruluşunda Amaç," 416; Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 678-679; Öğüz, *Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*, 35; İşeri, *Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf*, 37; Özsunay, *Medeni Hukukumuzda Tüzel*

Aynı durum ortalama toplum ahlakına aykırı amaçlar durumunda da söz konusu olur⁵².

Bu düzenleme kapsamında vurgulanan en temel kural, eski 743 sayılı Medeni Kanunu'nun 74/II düzenlemesi gereğince belli bir ırk ve cemaat mensupları yararına olacak şekilde vakıf kurulamamasıdır. Bu şekilde belirli bir ırk veya cemaate hizmet etmek amacını taşıyan vakıfların tescil talebi reddedilir. Nitekim Yargıtay, "Bahai Vakfı"nın tescil talebini bu gerekçeyle reddetmiştir⁵³.

II. VAKFIN AMACININ DEĞİŞTİRİLMESİ

İzah edildiği üzere amaç, vakıflar açısından esaslı bir unsur olup yukarıda zikredilen şartları sağlaması kaydıyla vakfeden dilediği şekilde vakfın amacını belirleyebilir. Ancak zamanın geçmesi, toplumsal yapı, kanun ve kuralların değişmesi gibi çeşitli sebeplerle vakfın kurulduğu dönemde tespit edilen amaçların işlevini yitirebilmesi söz konusu olabilir. Zira toplumsal ihtiyaçlar değişikçe, buna göre belirlenen vakıf amaçları da değişebilir⁵⁴.

Medeni hukuk sistemimizde kural olarak vakıf amacının değiştirilemezliği esas alınmış ise de⁵⁵, belirli sıkı şartların sağlandığı durumlarda amaç değişikliğine izin verilmektedir. Belirtmek gerekir ki vakıf senedindeki amaca sıkı bir şekilde bağlı kalınmakla birlikte kimi durumlarda

Kişiler, 392; Hüseyin Hatemi, *Medeni Hukuk Tüzel Kişileri I* (İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1979), 656.

⁵² Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 104; Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 80; Hatemi, *Vakıf Kurma Muamelesi*, 296.

⁵³ Hatemi, "Vakıf Kurumu," 88.

⁵⁴ Öztürk, "Yeni Vakıflar," 291; Jacob ve Studen, "Foundation Law," 292; Ballar, *Yeni Vakıf Hukuku*, 912; Dural ve Ögüz, *Kişiler Hukuku*, 375.

⁵⁵ Ballar, *Yeni Vakıf Hukuku*, 913; Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 697; Sarıkaya, "Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi," 605; Erçin, "Vakfedenin Amacının Önemi," 191. Nitekim konuya ilişkin bir kararında Yargıtay; "4721 Sayılı Türk Medeni Kanununun 101. Maddesi hükmüne göre vakıf, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluğudur. Kurulmuş olan bir vakfın özgülendiği amaç doğrultusunda varlığını sürdürmesi ve yönetim organlarınca da bu amacın gerçekleştirilmesi esastır. Vakfeden tarafından kuruluş senedinde belirlenen vakfın amaç ve örgütlenme biçimi, zorunluluk doğmadıkça kural olarak vakıf organlarınca değiştirilip genişletilemez" şeklinde içtihat etmiştir. Bkz. Y. 18. HD, E. 2004/7793, K. 2005/409, 07.02.2005, (www.lexpera.com.tr).

amaç değişikliğine müsaade edilmesi, aslında gelişen teknoloji ve değişen toplum yapısı gibi durumlarda vakfın tamamen âtil ve işlevsiz kalmasını engelleme amacını taşımaktadır. Bu durum, TMK md. 113'teki “*durum ve koşullardaki değişmeler*” ibaresinden kolaylıkla anlaşılabilir⁵⁶. Gerçekten de hem eski hukukumuzda hem de yeni hukukumuzda, vakfın korunması ve sürekliliğinin sağlanması için vakıf şartlarında değişikliklerin yapılabilmesine imkân verilmiştir⁵⁷.

Vakıflarda amaç değişikliği TMK md. 113/1'de düzenleme bulmaktadır. Anılan düzenlemeye göre; “*Durum ve koşullardaki değişmeler yüzünden vakıf senedinde yazılı amaca bağlı kalınması vakfedenin arzusuna açıkça uymayacak hâle gelmiş ise mahkeme, vakfın yönetim organı veya denetim makamının başvurusu üzerine diğerinin yazılı görüşünü aldıktan sonra vakfın amacını değiştirebilir.*” Bu düzenleme çerçevesinde vakıfta amaç değişikliği hem maddi hem usuli bazı şartların sağlanmasını gerektirmektedir. TMK md. 113/1'de aranan şartların sağlanmaması halinde ise değişiklik tescili talebi mahkemece reddedilir⁵⁸.

Amaç değişikliğine gidilebilmesi için hem maddi hem usuli şartların sağlanması zaruridir. Buna paralel olarak vakfın faaliyet alanının genişletilmesi gibi bir gayeyle amaç değişikliği yoluna gidilemez⁵⁹. Nitekim hukukumuzda, vakıflarda amaç değişikliği yapılmasına oldukça ihtiyatlı yaklaşıldığı gözlemlenmektedir⁶⁰. Yüksek Mahkeme kararları da bu yöndedir⁶¹. Bununla birlikte maddi şartlar sağlandıktan sonra salt amaç değişikliği sonucu vakfın faaliyet alanının genişleyecek olması gerekçesiyle değişiklik talebinin reddi doğrudur⁶².

A. Amaç Değişikliğinde Usulî Şartlar

Vakıflarda amaç değişikliğinin usulüne ilişkin sıkı şartlar bulunmakta olup bu şartlar sağlanmadan amaç değişikliği yapılabilmesi mümkün değildir. Öncelikle yeni vakıflarda amaç değişimi, vakfın yönetim organı veya denetim

⁵⁶ Sarıkaya, “Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi,” 605.

⁵⁷ Ahmet Akman, “Ali Haydar Efendi’de Vâkıfın Şartları (Şart-ı Vâkıf),” *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 26, S. 3 (2018): 79.

⁵⁸ Y. 18. HD, E. 2010/1823, K. 2010/8938, 14.6.2010, (www.kazanci.com.tr).

⁵⁹ Ballar, *Yeni Vakıf Hukuku*, 914; Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 209.

⁶⁰ Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 76.

⁶¹ Y. 18. HD, E. 2009/4979, K. 2009/5700, 01.06.2009; Y. 18. HD, E. 2010/2605, K. 2010/4770, 29.03.2010, (www.lexpera.com.tr).

⁶² Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 210.

makamının talebi üzerine ve bir diğerinin görüşü alınmak şartıyla ancak mahkeme kararıyla yapılabilmektedir⁶³. Kanun gereği aranan bu şart dolayısıyla; vakıf senedindeki değişiklik yapma yetkisi vakfın yönetim veya başka bir organına yahut vakfedene verilmemiş, senet değişikliğinin ancak mahkeme kararı ile yapılabilmesi öngörülmüştür⁶⁴. Görevli ve yetkili mahkeme ise, vakfın yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesidir.

Her ne kadar amaç değişikliği vakfın yönetim organı tarafından talep edilebilecekse de vakıf senedinde amaç değişikliği için vakfın yönetim organı dışında bir organ belirlenmişse, amaç değişikliği ilgili organ tarafından belirlendikten sonra yine yönetim organı tarafından davanın açılması gerekmektedir⁶⁵. Özellikle vakıf bünyesinde vakıf yönetim kurulu ve mütevellî heyeti gibi farklı organlar oluşturulmuş ve vakfın amacını değiştirme yetkisi bu organlardan birine verilmiş ise değişiklik kararının ilgili organ tarafından alınması gereklidir⁶⁶. Yine vakıf senedinde amaç değişikliği için belirli bir yeter sayı / çoğunluk aranıyor ise, vakıf senedi değişikliğine yönelik kararı verenlerin bu çoğunluğu sağlaması gerekir⁶⁷.

Vakfın amaç değişikliğine ilişkin doğrudan vakıf yönetim kurulu kararına dayalı olarak mahkemeye başvurmak mümkün değildir. Vakıf senedinin tescili gibi vakıf senedinde yapılması istenilen değişikliklerin noterde re'sen düzenleme şeklinde yapılması gerekir⁶⁸. Söz gelimi mütevellî heyeti toplantısında vakıf senedi değişikliğine dair olarak alınan kararın noterde onaylanması resmi düzenleme sayılamaz⁶⁹. Bir diğer ifadeyle amaç

⁶³ İşeri, *Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf*, 207; Ögüz, *Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*, 105; Ballar, *Yeni Vakıf Hukuku*, 913. Vakıf yönetimi tarafından açılan vakıf senedindeki amacın değişikliğine ilişkin davada Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün görüşünün alınmaması kararın bozulmasına gerekçe olarak gösterilmiştir. Y. 8. HD, E. 2019/94, K. 2019/2125, 28.2.2019, (www.kazanci.com.tr).

⁶⁴ Dural ve Ögüz, *Kişiler Hukuku*, 375; Metin İkizler ve Yasin Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 223.

⁶⁵ Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 198.

⁶⁶ Y. 8. HD, E. 2017/198, K. 2017/497, 19.1.2017; Y. 18. HD, E. 2011/7361, K. 2011/9427, 29.9.2011; Y. 18. HD, E. 2005/5368, K. 2005/6471, 20.6.2005, (www.kazanci.com.tr). Ancak bu durumda dahi tescil talebiyle mahkeme nezdinde vakfı temsile yetkili olan organ başvurur.

⁶⁷ Y. 18. HD, E. 2007/2719, K. 2007/3180, 09.04.2007, (www.lexpera.com.tr).

⁶⁸ Baysal ve Karataş Kural, *Yeni Vakıflar*, 16.

⁶⁹ Y. 8. HD, E. 2017/8958, K. 2017/4764, 30.3.2017, (www.kazanci.com.tr). Yargıtay'ın bir başka kararında ise şu şekilde içtihat edilmiştir; “*Vakıf senedinde değişiklik yapılabilmesi için öncelikle senedine göre vakfın yetkili organında karar alınması*

değişikliği için öncelikle noterde düzenleme şeklinde değişiklik senedi düzenlenmesi ve daha sonra bu senedin tescili için dava açılması gerekir. Senette yapılan değişiklik, mahkeme tarafından tescil kararı verilmesiyle hüküm ve sonuç doğurduğundan değişiklik düzenlemesi yapılırken kural olarak noterin kanunilik denetimi yapma veya isteği geri çevirme imkânı yoktur.

Dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise; vakıf amaç değişikliği yapılırken sadece değişiklik senedinin düzenlenmesinin yeterliliğidir. Bir diğer ifadeyle amaç değişikliği kapsamında tüm vakıf senedinin tekrar düzenlenmesi mümkün değildir⁷⁰. Nitekim Yargıtay'ın bir kararında, “*vakfın yetkili kurulunda, senet değişikliğinin hangi maddeleri kapsadığı ve ne gibi değişiklikleri içerdiği yolunda açıkça bir karar alınmadan uygulamada duraksama ve karışıklığa sebep olacak biçimde -ihtiyaç duyulan değişiklikler için genel kurula bilgi verilerek değişikliklerin yapılması- şeklinde alınan karar doğrultusunda bu hususta yetki verilen kişinin noterde düzenlediği değişiklik senedinin tesciline karar verilmesi doğru görülmemiştir*”⁷¹.

Son olarak TMK md. 113/1'de herhangi bir süre veya sayı sınırı bulunmamaktadır. Dolayısıyla bir kere amaç değişikliği yapıldıktan sonra tekrar amaç değişikliği yapılmak istenirse, Kanun maddesinde belirtilen maddi şartların sağlanmasıyla ikinci veya üçüncü kez amaç değişikliği yapılmasına bir engel yoktur⁷².

B. Amaç Değişikliğinin Maddi Şartları

TMK md. 113/1 düzenlemesinde yer alan maddi şartlar, biri objektif diğeri sübjektif olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir. Vakfın kurulduğu başlangıçtaki amaçtan esaslı şekilde farklı bir anlam veya sonuç taşınması şeklindeki ilk şart objektif şartı oluşturmaktadır⁷³. Sübjektif şart ise;

sonra da noterde resmi düzenleme yapılması gerekirken, bu hususa uyulmadan hazırlanan değişiklik senetlerinin tesciline karar verilmesi doğru görülmemiştir.” Bkz. Y. 18. HD, E. 2007/574, K. 2007/945, 12.2.2007, (www.kazanci.com.tr).

⁷⁰ Y. 18. HD, E. 2015/5977, K. 2016/471, 14.1.2016, (www.kazanci.com.tr). Nitekim Yargıtay benzer bir başka kararında “*vakfın sadece değiştirilmesi istenilen maddeler dışında gerekli olmadığı halde vakıf senedinin tamamının yeniden düzenleme şeklinde noterden düzenlenmiş olmasını*” doğru bulmamıştır. Bkz. Y. 18. HD, E. 2014/4325, K. 2014/14005, 13.10.2014, (www.lexpera.com.tr).

⁷¹ Y. 18. HD, E. 2006/10594, K. 2007/9, 22.01.2007, (www.lexpera.com.tr).

⁷² Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 210.

⁷³ Ballar, *Yeni Vakıf Hukuku*, 913; Sarıkaya, “Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi,” 605.

vakfın mevcut objektif değişim dolayısıyla vakfedenin iradesinden açıkça uzaklaşmasıdır. Bir diğer ifadeyle objektif şart, vakfın başlangıçtaki amacının büsbütün (esaslı şekilde) farklı bir anlam veya netice taşıyıcı hâle gelmesi; sübjektif şart ise söz konusu objektif değişime istinaden vakfın, vakfedenin iradesine (arzusuna) açıkça yabancılaşmasıdır⁷⁴.

1. Amaç Değişikliği İçin Aranılan Objektif Şart

Objektif koşul, Kanun'da geçen “*durum ve koşullardaki değişimler yüzünden*” ibaresine tekabül etmektedir. Buna göre objektif şart, vakfın kurulduğu başlangıçtaki amaçtan esaslı şekilde farklı bir anlam veya sonuç taşıması durumunda var kabul edilir. Objektif kriterin sağlanması için vakfın, kuruluşunda belirlenen amaç doğrultusunda anlamlı bir faaliyetinin kalmaması şart olmayıp bu yönde faaliyette bulunma imkânının önemli ölçüde azalması yeterli kabul edilmektedir⁷⁵. Bir diğer ifadeyle vakfeden tarafından belirlenen amacın anlam ve içeriğini yitirmesi hali aranmaktadır⁷⁶.

Vakfın amacının yaşanan teknolojik, ekonomik ve hukuki gelişmeler sonucunda anlamını yitirmesi ve işlevsiz kalmasının yanı sıra amacın sonradan yasak hale gelmesi durumu da vakfın amacının değiştirilebilmesine imkân sağlar⁷⁷. O halde vakfın amacının önemli ölçüde anlamını yitirmesi, uygulanmasının imkânsız olması veya amacın yasaklı hale gelmesi gibi durumlar amaç değişikliği için aranılan objektif şarttır. Örneğin yeni kanuni düzenlemeler sonrası vakfın gayesi manasız hale gelmişse ya da teknolojik gelişmelere paralel olarak vakfın amacı anlamsızlaşmışsa, amaç değişikliği için aranılan objektif şartın sağlandığı kabul edilebilecektir⁷⁸. Söz gelimi nükleer santralin kurulu olduğu bir bölgede, bölge halkını santralin zararlarından korumak amacıyla kurulmuş bir vakfın amacı, nükleer santralin kapatılması ile birlikte anlamını yitirmiş olmaktadır⁷⁹. Bu durumda amaç

⁷⁴ Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler*, 465; Ballar, *Yeni Vakıf Hukuku*, 913; Sarıkaya, “Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi,” 605. İsviçre hukukundaki benzer düzenleme için bkz. Jacob ve Studen, “Foundation Law,” 292.

⁷⁵ Sarıkaya, “Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi,” 606.

⁷⁶ İşeri, *Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf*, 200; Ögüz, *Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*, 103; İkizler, “Vakıf Senedi,” 193; Özsunay, *Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 453.

⁷⁷ Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 698; Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 194.

⁷⁸ Erçin, “Vakfedenin Amacının Önemi,” 191.

⁷⁹ İkizler, “Vakıf Senedi,” 193. Ancak nükleer santralin kapatılmasına rağmen o şehirdeki insanlar üzerinde etkilerinin hala devam ediyor olması halinde vakfın amacı

değişikliği için aranan objektif koşul sağlanmış olur. Objektif koşulun sağlanıp sağlanmadığı, vakfın kurulduğu zaman ile amaç değişikliğinin talep edildiği zamanın durum ve koşulları göz önünde bulundurularak bu iki zaman dilimi arasında yaşanan gelişme ve değişimler dolayısıyla vakıf amacının anlamını tamamen veya büyük oranda yitirip yitirmediği ve kendisinden beklenen yararı sağlayıp sağlamadığı çerçevesinde değerlendirilir⁸⁰.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bir kararında objektif şart şu şekilde izah edilmiştir: “*Objektif koşullar, vakfın kurulmasından sonra dış olaylarda meydana gelen değişikliklerdir. Vakfın amacının, objektif olarak, özel amaç, mahiyet ve kapsamı bakımından anlamı ve içeriğini kaybetmiş olması gerekir. Bu koşul; sosyal, ekonomik, bilim ve teknik sahalardaki değişikliklerin sonucu olarak ortaya çıkar. Böylece vakfın amacı, değişmiş olan bu hâl ve koşullar karşısında anlamını ve içeriğini kaybetmiş olmalıdır. Zamanla meydana gelen bu değişiklikler sonunda, vakıf; artık amacını gerçekleştirilemez bir duruma gelmiş olmalıdır. Diğer bir ifadeyle, Vâkıfın; vakfın kuruluş anındaki iradesi, maksadına aykırı bir hâl almış olmalıdır. Objektif koşul, vakfın dışında, ancak vakıfla ilgili dış dünyaya ait hususlardır*”⁸¹.

Geçici bir durum dolayısıyla vakfın amacının belirli bir süre uygulanamaz hale gelmesi durumunda, bu geçici dönem süresince geçerli olacak şekilde, bir diğer ifadeyle süreyle sınırlı şekilde amaç değişikliği yoluna gidilebilmesi mümkündür. Bu halde amaç değişikliğini gerektiren geçici durum ortadan kalktığında vakıf da ilk kurulduğu amacına göre faaliyetine devam edecektir⁸².

2. Amaç Değişikliği İçin Aranan Sübjektif Şart

Sadece objektif şartın varlığı amaç değişikliği için yeterli değildir. Objektif şartın yanı sıra vakıf senedinde öngörülen amaç veya amaçlara bağlı kalmanın vakıf kuranın iradesine açıkça aykırı hale gelmesi aranır. Sübjektif şart dediğimiz bu durumda, vakfeden mevcut durumu ve gelişmeleri öngörebilseydi vakfın amacını bu şekilde belirlemeyecek olmalıdır⁸³. Bir

tamamen işlevsiz ve anlamsız hale gelmediğinden vakıf senedi değişikliği için aranan objektif kriter sağlanmamış olur: bkz. Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 197.

⁸⁰ Berki, *Vakıflar*, 45; İşeri, *Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf*, 201; Yener, *Mazbut Vakıf Taşınmazlar*, 51; İkizler, “Vakıf Senedi,” 193.

⁸¹ Y. HGK, E. 2022/8-371, K. 2022/1163, 27.9.2022, (www.kazanci.com.tr).

⁸² Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 211.

⁸³ Erçin, “Vakfedenin Amacının Önemi,” 191; Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 196.

diğer ifadeyle objektif şartın gerçekleşmesi sonucu vakfın artık belirlenen amaca bağlı kalmasının, vakfedenin irade ve arzusuna açıkça aykırı bir duruma gelmesi gerekir⁸⁴. Bununla birlikte vakfın amacının mevcut haliyle gerçekleştirilebildiği durumlarda, ortaya çıkan yeni şartlara istinaden vakfedenin iradesinin başka yönde olacağı gerekçesi ileri sürülemez⁸⁵.

Bununla birlikte vakıf kurulurken göz önünde bulundurulmuş durum ve şartlar, yaşanan değişimlere rağmen vakfın amacının aynı şekilde yerine getirilebildiği müddetçe dikkate alınmaz. Bir diğer deyişle “*vakfedenin belirlediği amaç sahip olduğu anlam ve neticeyi koruyorsa*” amaç değişikliği için aranan sübjektif şart sağlanmış olmaz⁸⁶. Örneğin öğrencilere burs vermek ve onların eğitimini desteklemek üzere kurulan bir vakfın daha sonra “dershane, üniversite, özel eğitim kurumları açmak” şeklinde amacının değiştirilmesi talebi, Yargıtay tarafından kurucu iradeye aykırı bulunarak reddedilmiştir⁸⁷. Gerçekten de vakıf amacının aynen yerine getirilebilmesi mümkünken kurucu iradeye aykırı şekilde bunu genişletmek amaç değişikliği için aranan sübjektif şartın sağlanamamasına örnek teşkil eder. O halde ilk aşamada belirlenen amacın, vakfın geldiği durumda vakfedenin vakıf kurmadaki amacından saptığı ve onu karşılamadığı tespit edilirse sübjektif şart sağlanmış olur⁸⁸.

Sübjektif şartta vakfedenin iradesi göz önünde bulundurulduğu için vakıf senedindeki diğer hükümlerden ve genel olarak vakfedenin iradesinden, koşulların değişmesi dolayısıyla vakfın geldiği durumu görseydi vakfı bu amaçla kurmayacağı söylenebilecek olmalıdır⁸⁹. Şayet yapılan değerlendirme sonucu vakfedenin mevcut durumu öngörebilseydi vakfın amacını farklı belirleyeceği söylenebiliyorsa artık sübjektif şart sağlandığından vakıf amacında değişikliğe gidilebilmesi mümkün olacaktır. Bununla birlikte eğer vakfedenin vakıf senedindeki amaçlarda ısrarlı olduğu doğal olarak amaç değişikliği için aranan sübjektif şartın sağlanmadığı anlaşılıyorsa bu durumda amaç değişikliğine gidilebilmesi mümkün değildir⁹⁰. O halde yararı ne kadar

⁸⁴ İşeri, *Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf*, 201; Özsunay, *Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 453; Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 699; Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 195.

⁸⁵ Sarıkaya, “Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi,” 607.

⁸⁶ Sarıkaya, “Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi,” 607.

⁸⁷ Y. 18. HD, E. 2014/12132, K. 2015/2676, 24.02.2015, (www.kazanci.com.tr).

⁸⁸ İkizler, “Vakıf Senedi,” 193.

⁸⁹ İşeri, *Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf*, 202; İkizler, “Vakıf Senedi,” 193.

⁹⁰ Berki, *Vakıflar*, 77; Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 697.

azalır azalsın, vakıf aynı amaç doğrultusunda faaliyet gösterebilecekse vakfın bu şekilde faaliyetine devam etmesi gerekir. Eğer amacın yerine getirilmesi artık olanaksız hale gelmişse, vakfın TMK md. 116 hükmü çerçevesinde sona erdiği kabul edilecektir⁹¹.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bir kararında sübjektif kriter şu şekilde açıklanmıştır; “*Sübjektif koşul ise; zamanla değişmiş olan amacın, vakfi kuranın iradesiyle mevcut uygunluğunu açıktan açığa kaybetmiş olması hâlidir. O suretle ki, vakfi yapan bu durumu görmüş olsaydı veya kendisine sorabilmek olanağı bulunsaydı o dahi amacın değiştirilmesi gerektiğini kabul edecekti, denilebilir* (Altaş H., *Uluslararası Vakıf Sempozyumu Kitabı*, Ankara 2004, s. 97). Gerçekten de objektif ve sübjektif şartların birlikte gerçekleşmesi hâlinde, “amaca” yeni hâl ve koşullara uyacak şekilde bir anlam ve içerik verilmek üzere vakıf yönetim organının veya denetim makamının başvurusu üzerine mahkemece, diğerinin yazılı görüşü de alındıktan sonra vakfın amacı değiştirilebilir”⁹².

Tam bu noktada şunu ifade etmek gerekir ki belirli kişisel düşünce ve bağlılıklar dolayısıyla kurulan vakıf için (mesela vakfedenin belirli bir spor takımını tuttuğu için o takım oyuncularını yararına vakıf kurması) daha sonra vakfedenin görüşü veya değerleri değiştiği için sübjektif koşulun sağlandığı şeklinde bir değerlendirme yapılamaz⁹³. Bu durum, vakfın kurulmakla birlikte aslında vakfedenen bağımsız bir kişiliğe bürünmesinin sonucudur⁹⁴. Bir diğer ifadeyle her ne kadar amaç değişikliğinde vakfedenin iradesi göz önünde bulundurulsa da aslında burada çoğu zaman bir farazi irade söz konusudur ve vakfedenin değişen sübjektif ve kültürel değerleri dikkate alınmaz. Bu sebeple sübjektif şartın tespitinde vakfın ana statüsü teşkil eden vakıf senedinin yorumlanması özel bir önem taşır ve vakfın amacının değiştirilmesi ve yeni amacın belirlenmesi sürecinde, vakıf senedine yansıyan vakfedenin iradesi esas alınır⁹⁵. Vakfedenin farazi iradesi, vakıf senedinde yazan genel düzenlemeler ve özel olarak amaç düzenlemesi incelenerek ortaya çıkarılır.

⁹¹ İkizler, “Vakıf Senedi,” 194.

⁹² Y. HGK, E. 2022/8-371, K. 2022/1163, 27.9.2022, (www.kazanci.com.tr).

⁹³ İşeri, *Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf*, 203; Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 208.

⁹⁴ Akyıldız, “Vakfın Kuruluşunda Amaç” ve Malvarlığı Denetimi ile Vakıflarda Dernekleşme Eğilimi Problemi,” *Vakıflar Dergisi*, S. 26 (1997): 423. Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 231; Serozan, *Tüzel Kişiler*, 8.

⁹⁵ Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 65.

C. Vakfedenin Vakıf Amacına Müdahalesi

Kurulması ile birlikte vakıf, vakfedenen bağımsız bir tüzel kişilik olarak varlığını devam ettirir⁹⁶. Bu aşamadan sonra vakfedenin vakıf senedine müdahalesi de mümkün olmaz. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında; “*amaç, vakfın esaslı unsurlarından olması nedeniyle; vâkıfın, sonradan yapacağı bir açıklama ile vakfın gayesini değiştiremeyeceği gibi, onu genişletemez veya sınırlandıramaz. Buradaki kural “vakfi meydana getiren” vakfedenin sonraki değil, vakfi meydana getirdiği andaki iradesidir. O hâlde yorumda yapılması gereken ilk iş, vakfedenin “o zamanki iradesinin” ne olduğunu tespit etmektir. Vakfedenin amacı yorumlanırken, onun makul ve normal koşullar altında hareket ettiği kabul edilmelidir*” şeklinde içtihat etmiştir⁹⁷.

Ancak mehzaz İsviçre Medeni Kanunu, belirli şartların sağlanması halinde (vakıf senedinde amaç değiştirme yetkisinin saklı tutulması ve vakfın kurulması veya son amaç değişikliği üzerinden 10 yıl geçmesi) vakfeden tarafından vakfın amacında değişiklik yapılmasını mümkün kılmaktadır⁹⁸. Vakfedenin amaç değişikliği yetkisi, devredilemeyeceği gibi miras yoluyla da intikal etmez⁹⁹. Ayrıca ilk belirlenen amaç kamusal/hayri bir amaç ise, vakfeden tarafından yapılacak değişikliğin de bu kriteri sağlaması aranır¹⁰⁰. Bizim hukukumuzda vakfın bağımsızlığı ve sürekliliği prensipleri dolayısıyla isabetli şekilde vakfedene sonradan vakıf amacını değiştirme hakkı tanınmamaktadır¹⁰¹. Hatta vakıf amaç değişikliğinde kriter olarak vakfedenin farazi iradesi dikkate alınmış olup, bizzat vakfeden hayatta olsa dahi vakfın tüzel kişilik kazanmasından sonraki süreçte vakfedenin etkisi oldukça sınırlı hale getirilmiştir¹⁰².

⁹⁶ Serozan, Engin ve Atamer, *Kişiler Hukuku*, 517; Özkan, *Türk Medeni Yasası*, 515.

⁹⁷ Y. HGK, E. 2022/8-371, K. 2022/1163, 27.9.2022, (www.kazanci.com.tr).

⁹⁸ Jacob ve Studen, “Foundation Law,” 293; Sarıkaya, “Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi,” 613-614. Şayet vakıf kurucusu tüzel kişilik ise vakfın kuruluşundan veya son değişiklik tarihinden itibaren 20 yıl geçmesi gerekmektedir: Studen, “Rights and Duties,” 627.

⁹⁹ Studen, “Rights and Duties,” 627.

¹⁰⁰ Jacob ve Studen, “Foundation Law,” 293.

¹⁰¹ Benzer görüş için bkz. Sarıkaya, “Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi,” 614. İsviçre hukuk doktrininde de söz konusu düzenleme, vakfeden ve vakfın birbirinden ayrı ve bağımsız olması prensibine aykırı bulunduğu için eleştirilmektedir: Jacob ve Studen, “Foundation Law,” 293.

¹⁰² Bkz. Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 68-69. Nitekim mevcut vakıf hukuku sistemimiz açısından vakfedenin sübjektif amacının esas alınamayacağına ilişkin bkz.

Ç. Amaç Değişikliğine İlişkin Vakıf Senedi Hükümlerinin Geçerliliği

Vakıf senedinde yer alan ve Kanun'da öngörülen prosedür dışında vakfedenin veya vakıf organlarının vakıf senedi değişikliği yapabileceğine ilişkin senette yer alan düzenlemeler geçersizdir¹⁰³. Bir diğer ifadeyle vakıf amaç değişikliği için aranan mahkeme kararı, emredici bir düzenleme olduğundan bu halde vakıf senedindeki vakfeden iradesi önem taşımamaktadır. Öte yandan vakıf amacının mahkeme kararı ile değiştirilebileceğine yönelik hüküm emredici olmakla birlikte amaç değişikliğini yasaklayan veya belirli şartlara bağlayan vakıf senedi hükümleri geçerlidir. Bu düzenlemeler vakıf amacının değiştirilmesi aşamasında (özellikle vakfedenin iradesi tespit edilirken) dikkate alınması gerekir¹⁰⁴. Örneğin “vakıf amacının tamamen ve kesin bir şekilde imkânsız hale gelmediği müddetçe değiştirilemeyeceğini” öngören bir vakıf senedi hükmünün, vakıf amacının gerçekleştirilmesinin güç olduğu durumlarda dahi vakfın aynı amaç kapsamında faaliyetine devam etmesi gerektiği yönünde bir irade beyanı olarak kabul etmek mümkündür.

Ancak belirtmek gerekir ki vakıf senedinde öngörülen amaç değişikliğine ilişkin yer alan usuli hükümlerin değişiklik senedinin tescili için sağlanması zorunludur. Örneğin vakıf senedi değişikliği için belirli bir karar sayısı öngörüldüğü durumda, bu sayı sağlanmadan alınan değişiklik kararı tescil edilememelidir¹⁰⁵.

III. ESASLI OLMAYAN VAKIF SENEDİ DEĞİŞİKLİĞİ

Türk hukuku açısından esaslı olup olmamasına bakılmaksızın vakfın amacında bir değişiklik yapılması sıkı koşullara bağlanmıştır. Bu değişiklik vakıf yönetim organınca, hatta vakfedenin kendisi tarafından dahi yapılamaz, ancak Kanun'da öngörülen prosedür ve mahkeme kararıyla vakıfta amaç değişikliği mümkün olabilmektedir¹⁰⁶. Bir diğer ifadeyle vakıf sistemimizde esaslı - esaslı olmayan değişiklik şeklinde bir ayrıma gidilmiş değildir¹⁰⁷. Oysa

Hüseyin Hatemi, “Vakıf Kurumuna Hukuk Tarihi Açısından Genel Bir Bakış,” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 55, S. 4 (1997): 125; Ahmet Akman, *Eski Vakıflar Hukuku ve İdaresi* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2019), 289.

¹⁰³ İkizler, “Vakıf Senedi,” 190; İkizler ve Kurban, *Vakıflar Hukuku*, 224.

¹⁰⁴ Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 190-191.

¹⁰⁵ Y. 18. HD, E. 2007/2719, K. 2007/3180, 09.04.2007, (www.kazanci.com.tr).

¹⁰⁶ İkizler, “Vakıf Senedi,” 189.

¹⁰⁷ Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 225.

İsviçre Medeni Kanunu'na sonradan yapılan ekleme ile (Art 86b ZGB); esaslı olmayan değişikliklerin, vakfın en üst yönetim organının görüşü ve denetim makamının kararıyla değiştirilebilmesi mümkün kılınmıştır¹⁰⁸.

Esaslı olmayan değişiklikler açısından İsviçre'de yer alan ayırım ve düzenlemenin aksine Türk hukukunda herhangi bir ayırım yapılmış değildir. Bu durum ise çoğu zaman vakfın amacını etkilemeyen ve esaslı olmayan bir değişiklikte hangi hususlara dayanılacağı ve değişikliğin ne şekilde gerçekleştirileceği konusunda tereddüt yaratmaktadır. *Akbulut*'a göre esaslı olmayan değişiklik durumlarında hâkim, TMK md. 112 ve 113'te örtülü kanun boşluğu olduğunu kabul ederek anılan düzenlemelerde yer alan sıkı şartları sınırlayarak uygulamalıdır¹⁰⁹.

İfade etmek gerekir ki vakıf senedindeki amaç değişikliği kural olarak esaslı değişiklik kapsamındadır, zira vakfın tüm faaliyetlerinde belirleyici olan temel unsur amaçtır. Nitekim esaslı olmayan değişikliğe örnek olarak da genellikle vakıf adında yapılan değişiklikler gösterilmektedir. Zira bazı durumlarda vakıf adının güncelliğini yitirmesi, sonradan adı oluşturan kelimelerin anlamında meydana gelen değişiklikler yahut vakfın adının üçüncü kişilere ait tescilli marka haklarını ihlal ediyor olması gibi durumlar söz konusu olabilir. Bu şekilde vakıf senedinin esasına dokunmayan konularda yapılacak değişikliklerde; vakfın amacını gerçekleştirmesini engellememe veya zarar vermeme, objektif ve inandırıcı bir sebebe dayanma ve bu değişiklik ile üçüncü kişilerin haklarını ihlal etmeme şeklinde üç kriterin aranmasının yeterli olduğu savunulmaktadır¹¹⁰. Ancak doktrinin aksine Yargıtay, vakfedenin iradesinin taşıdığı önem dolayısıyla vakıf adında yapılacak değişikliklerin dahi kurucu irade gözetilerek ve TMK md. 113'te öngörülen usul çerçevesinde yapılması gerektiğine hükmetmektedir¹¹¹.

¹⁰⁸ Jacob ve Studen, "Foundation Law," 293; Sarıkaya, "Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi," 615.

¹⁰⁹ Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 230-231.

¹¹⁰ Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 231.

¹¹¹ Kararda, "Ankara Üniversitesi Geliştirme Vakfı" isminin, "Ankara Üniversiteler Vakfı" şeklinde değiştirilmesinin kurucu iradeye aykırı olacağı gerekçesiyle tescil talebinin reddine karar verilmiştir: bkz. Y. 18. HD, E. 2004/8309, K. 2004/10091, 27.12.2004, (www.kazanci.com.tr).

IV. YENİ AMAÇ BELİRLENMESİ

Mevzuatımızda amaç değişikliği için gerekli kriterler düzenlenmiş ise de yeni amacın nasıl belirleneceğine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Uygulamada amaç değişikliği için başvuran yönetim organının beraberinde yeni bir amaç önerdiği de görülmektedir¹¹².

Yeni amacın nasıl belirleneceğine ilişkin farklı görüşler ileri sürülmüşse de hepsinin ortak noktası, vakfın amacının mümkün oldukça kuruluşta belirlenen amaca benzer nitelikte olması gerekliliğidir. *Özsunay*'a göre, yeni amaç belirlenirken vakfedenin iradesi göz önünde bulundurulmalı, bununla birlikte vakıftan yararlananların da değişmemesine özen gösterilmelidir¹¹³. *Akbulut*'a göre yeni amaç belirlenirken vakfedenin vakfi kurarken sahip olduğu amacın yanı sıra durum ve şartların değiştiği dönemde vakıf kursaydı belirleyebileceği amaç da göz önünde bulundurulmalıdır¹¹⁴. *İkizler*'e göre ise vakfın yeni amacının belirlenmesinde iki aşamalı bir değerlendirme gerekmektedir: i) Vakfedenin vakıf kurmadaki amacı ile örtüşen diğer muhtemel amaçların tespiti ve ii) bu amaçlar içerisinde vakfedenin iradesine en uygun olanının belirlenmesi¹¹⁵. İlk aşamada vakfedenin vakıf kurmadaki muhtemel amaçları tespit edilirken genelden özele doğru bir amaç silsilesi oluşturulur. İkinci aşamanın belirlenmesinde, bir diğer ifadeyle vakfedenin iradesine en uygun yeni amacın belirlenmesinde ise, bu amaç silsilesi içerisinde özelden genele doğru uygun amaç seçilir.

Belirtmek gerekir ki vakfın yeni amacı belirlenirken vakfedenin hala hayatta olması ihtimalinde onun görüşü de mahkeme tarafından alınabilir¹¹⁶, ancak mahkeme vakfedenin görüşü ile bağlı değildir¹¹⁷. Benzer şekilde Kanun'da amaç değişikliği sürecinde vakfın yönetim organının ve denetim makamının (Vakıflar Genel Müdürlüğü) görüşlerinin alınması da düzenlenmiştir. Ancak mahkeme bu görüşlerle bağlı olmaksızın en uygun amacı tespit ederek kararını verir¹¹⁸.

¹¹² Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 203.

¹¹³ Özsunay, *Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, 455.

¹¹⁴ Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 205.

¹¹⁵ İkizler, "Vakıf Senedi," 195.

¹¹⁶ Ballar, *Yeni Vakıf Hukuku*, 914; Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 67.

¹¹⁷ İkizler, "Vakıf Senedi," 196.

¹¹⁸ Nitekim denetim makamı olan Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden alınan görüşün bağlayıcı olmadığına ilişkin bkz. Y. HGK, E. 2009/348, K. 2009/398, 22.07.2009, (www.lexpera.com.tr).

Ayrıca yeni amaç belirlenirken vakıf senedinin yorumu ve yine vakıftan yararlananların çerçevesi de dikkate alınması gereken hususlardandır¹¹⁹. Vakıf senedinin yorumunda, vakfedenin vakfı kurarken isteğini ifade etme veya somutlaştırma tarzı değil, belirlediği amaç ve hedefe aykırılık olmaması gözetilir¹²⁰. Vakıf senedinin yorumu ve yeni amacın vakfın kurucu iradesine uygunluğu, vakıf ile vakfeden iradesi arasındaki bağlantıyı muhafaza etmek için zaruridir. Asıl hedef vakfedenin iradesini korumak olduğu için vakıf senedinde özelleşmiş bir menfaat sağlama arzusu söz konusu olduğu durumda daha genel amaçlara yönelmekten kaçınmak gerekir¹²¹. Bu çerçevede vakfın ilk amacının kamuya yararlı bir amaç olması, değişiklik sonrası kamuya yararlı herhangi bir amacın tercih edilebileceği anlamına gelmez¹²².

O halde yeni amacın belirlenmesinde vakfedenin iradesi, vakıf yönetiminin talebi, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün görüşü birlikte değerlendirilerek zamanın koşul ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulur¹²³. Ayrıca vakfın kuruluşunda amaca ilişkin aranan şart ve unsurlar, senet değişikliği sonrası belirlenen amaçlar için de aranır. Söz gelimi vakıf senedinde yapılacak amaç değişikliklerinin muğlak ve genel bir şekilde yapılması mümkün değildir. Amacın belirliliğini zedeleyecek şekilde “*ihtiyaç duyulan değişikliklerin vakıf yönetim organınca yapılması*” şeklinde bir amaç değişikliği tescil edilemez¹²⁴.

¹¹⁹ İşeri, *Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf*, 206; Ballar, *Yeni Vakıf Hukuku*, 914; Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 205.

¹²⁰ İkizler, “Vakıf Senedi,” 195-196.

¹²¹ İşeri, *Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf*, 207; Sarıkaya, “Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi,” 609.

¹²² Sarıkaya, “Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi,” 610.

¹²³ Ballar, *Yeni Vakıf Hukuku*, 914.

¹²⁴ Nitekim Yargıtay bir kararında; “*Vakfın yetkili kurulunda, senet değişikliğinin hangi maddeleri kapsadığı ve ne gibi değişiklikleri içerdiği yolunda açıkça bir karar alınmadan uygulamada duraksama ve karışıklığa sebep olacak biçimde "ihtiyaç duyulan değişiklikler için genel kurula bilgi verilerek değişikliklerin yapılması" şeklinde alınan karar doğrultusunda bu hususta yetki verilen kişinin noterde düzenlediği değişiklik senedinin tesciline karar verilmesi doğru görülmemiştir.*” şeklinde içtihat etmiştir: Y. 18. HD, E. 2006/10594, K. 2007/9, 22.1.2007, (www.kazanci.com.tr).

V. AMAÇ DEĞİŞİKLİĞİ VE VAKFIN SONA ERMESİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Amaç değişikliği, vakfın tüzel kişiliğini ortadan kaldırmaz veya değiştirmez, vakıf aynı tüzel kişilik olarak faaliyetlerine devam eder. Dolayısıyla herhangi bir şekilde üçüncü kişilere karşı olan hak ve borçları, amaç değişikliğinden sonra da varlığını korur. Bununla birlikte amaç değişikliği dolayısıyla vakıftan yararlanan kişilerin hakları sınırlanabilir yahut tamamen ortadan kalkabilir.¹²⁵ Amaç değişikliğinin sonucu olarak vakıftan yararlananların artık yararlanamayacak olması, vakfın amacının değiştirilmesini engellemez.

Öte yandan vakfın, vakıf senedinde öngörülen amaç doğrultusunda faaliyet yerine getiremeyecek olmasının tek sonucu amaç değişikliği değildir.¹²⁶ Kimi durumlarda amacın imkânsızlaşması veya amaç çerçevesinde faaliyet göstermenin mümkün olmaması, vakfın sona ermesine sebebiyet verebilir.¹²⁷ Nitekim TMK md. 116'ya göre; “*amacın gerçekleşmesi olanaksız hâle geldiği ve değiştirilmesine de olanak bulunmadığı takdirde, vakıf kendiliğinden sona erer ve mahkeme kararıyla sicilden silinir. Yasak amaç güttüğü veya yasak faaliyetlerde bulunduğu sonradan anlaşılan veya amacı sonradan yasaklanan vakfın amacının değiştirilmesine olanak bulunmazsa; vakıf, denetim makamının ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine duruşma yapılarak dağıtılır.*” Maddede ifade edildiği üzere amacın imkânsızlığı veya yasaklı hale gelmesi, bu amacın değiştirilmesinin

¹²⁵ Sarıkaya, “Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi,” 610.

¹²⁶ Öte yandan eski vakıflar açısından amacın imkânsız hale gelmesinin tek sonucu amacın değiştirilmesidir. Bkz. Solmaz Bilici, *Mazbut Vakıflar*, 135.

¹²⁷ Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler*, 472; Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 707; Yılmaz ve Yıldırım, *Medeni Hukuk*, 168; Akyıldız, “Vakfın Kuruluşunda Amaç,” 413; Akünel, *Tüzel Kişiler*, 193; Ali Himmet Berki, *Vakıflar – İkinci Kitap (Medeni Kanunda “Te’sis” ve Vakıflar Kanunu Hükümleri)* (Ankara: Nur Matbaası, 1950), 51; Serozan, Engin ve Atamer, *Kişiler Hukuku*, 521.

mümkün olmaması durumunda, vakfın kendiliğinden¹²⁸ sona ermesine sebebiyet verir¹²⁹.

Vakfın amacının değiştirilmesinin mümkün olup olmadığı, vakfın amacına ve vakfedenin farazi iradesine göre değerlendirilir. Söz gelimi bir vakfın, vakfeden tarafından spesifik olarak ve sadece belirli bir amaç için kurulduğu vakıf senedinden anlaşılırsa, artık amacın imkânsızlaşması vakfın sona ermesine sebebiyet vermelidir¹³⁰. Öte yandan bir vakfın malvarlığı, vakıf senedinde belirlenen amacı gerçekleştiremeyecek ölçüde azalmışsa doğrudan vakfın sona erdirilmesi yoluna gidilmemeli, mevcut malvarlığı ile daha dar kapsamda vakfın varlığını devam ettirme imkânı araştırılmalıdır¹³¹. Şayet böyle bir daraltma mümkün olmayacaksa bu durumda vakfın sona erdirilmesi söz konusu olmalıdır. Bir diğer ifadeyle vakıf amaç değişikliği ile giderilebilecek bir durum var olduğu sürece vakfın sona erdirilmesi yoluna gidilmemelidir.

Amaç değişikliğinin mümkün olmaması sebebiyle vakfın sona ermesi ihtimalinde ise vakfın borçları ödendikten sonra kalan vakıf malları, vakıfla aynı veya benzer amaç taşıyan başka bir tüzel kişiliğe aktarılır¹³². Buna aykırı

¹²⁸ Yargıtay'ın eski kararlarında vakfın amacının imkânsız hale gelmesi durumunda kendiliğinden sona ermeyeceği, bunun mahkeme kararıyla tespit edilmesinin zorunlu olduğu ifade edilmekteydi: “*Yasada vakfın dağılmış olması kendiliğinden gerçekleşecek bir olgu olarak gösterilmiş ise de uygulamada bu hususun mahkeme kararına bağlanması aranmaktadır...*” Bkz. Y. 18. HD, E. 2003/187, K. 2003/778, 17.2.2003, (www.hukukdaresi.com). Ancak daha sonra Yargıtay görüş değiştirerek vakfın kendiliğinden sona erdiğini, Kanun'da öngörülen mahkeme kararının ise salt sona ermeyi tespit amacı taşıdığını içtihat etmeye başlamıştır: “*Davanın 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 116. maddesine göre vakfın sona erdiğinin (dağıldığının) tespiti olarak açıldığı ve mahkemeye de bu şekilde değerlendirilip kabul edildiği hâlde, başka bir kavram ve hukukî sonuçları olan vakfın dağıtılmasına karar verilmesi doğru değil ise de, bu yanlışın düzeltilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden, hüküm fıkrasının, birinci paragrafının ikinci satırındaki “dağıtılmasına” sözcüğünün metinden çıkartılarak yerine “sona erdiğinin (dağıldığının) tespitine” ibaresinin eklenmek suretiyle hükmün düzeltilmesine...*”: Y. 18. HD, E. 2009/12678, K. 2010/2466, 22.2.2010. Yargıtay içtihadındaki bu değişim doktrin tarafından olumlu karşılanmaktadır. Bkz. Aydos, “Vakfın Sona Ermesi,” 136.

¹²⁹ Ögüz, *Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*, 135; Solmaz Bilici, *Mazbut Vakıflar*, 85.

¹³⁰ Aydos, “Vakfın Sona Ermesi,” 129; Sarıkaya, “Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi,” 611.

¹³¹ İşeri, *Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf*, 199; Sarıkaya, “Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi,” 612.

¹³² Akipek, Akıntürk ve Ateş, *Kişiler Hukuku*, 709; Kayıhan, *Kişiler Hukuku*, 146; Baysal ve Karataş Kural, *Yeni Vakıflar*, 98. Bu kural, vakfın kalan mallarının da vakfeden

düzenlemeler, örneğin vakfın sona ermesi halinde vakıf mallarının vakfedene veya mirasçılarına döneceğine ilişkin vakıf senedi düzenlemelerinin geçerli olup olmadığı tartışmalıdır¹³³. Kanaatimizce bunu yasaklayan bir hükmün olmaması ve bu yönde bir şartın TMK md. 372/2'ye aykırılık teşkil etmemesi karşısında bu yöndeki vakıf senedi hükümlerinin geçerli kabul edilmesi gerekir¹³⁴.

VI. ESKİ VAKIFLARDA VAKFIYE DEĞİŞİKLİĞİ

Yukarıdaki bölümlerde temel olarak yeni vakıflarda amaç değişikliğine ilişkin düzenlemeler incelenmiştir. Öte yandan 1926 tarihli Türk Kanunu Medenisi öncesi kurulan vakıflar açısından da amaç değişikliği gerekebilir. Bu konuya ilişkin temel düzenleme 5737 sayılı Kanun'un 14. maddesidir¹³⁵. Anılan maddeye göre; “*vakıfların, vakfiyelerindeki şartların yerine getirilmesine fiilen veya hukuken imkân kalmaması halinde; vakfedenin iradesine aykırı olmamak kaydıyla mazbut vakıflarda Genel Müdürlüğün; mühlak, cemaat ve esnaf vakıflarında, vakıf yöneticilerinin teklifi üzerine bu şartları değiştirmeye; hayır şartlarındaki parasal değerleri güncel vakıf gelirlerine uyarlamaya Meclis yetkilidir.*” Görüldüğü üzere yeni vakıflarda amaç değişikliği ancak mahkeme kararı ile mümkün olabiliyorken eski vakıflarda amaç değişikliği Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün en üst karar mercii olan Vakıflar Meclisi kararı ile mümkün olabilmektedir. Bir diğer ifadeyle

tarafından belirlenen amaç doğrultusunda kullanılması prensibi ile uyumludur. İngiliz hukukuna ilişkin benzer değerlendirme için bkz. John Tribe, “Deploying Communitarianism Bankruptcy Theory to Rescue Insolvent Charities and Maintain Charitable Purposes,” İçinde *Debates in Charity Law*, eds. John Picton ve Jennifer Sigafos (Birleşik Krallık: Hart Publishing, 2020), 100.

¹³³ Ahmet İşeri, “Vakıflar ile İlgili Asliye Hukuk Mahkemeleri ve Yargıtay Kararları,” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S. 28 (1971): 508. Geçersiz olduğuna ilişkin örnek karar için bkz. Y. 18. HD, E. 1993/12327, K. 1993/12953, 25.11.1993, (İlhan Demir, *Yeni Vakıfların Temel Kitabı*, (Ankara: 2005), 503).

¹³⁴ Benzer görüş için bkz. Cem Akbıyık, “Vakfın Kendiliğinden Sona Ermesi ve Tasfiyesi ile İlgili Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi,” İçinde *Medeni Hukuk Alanındaki Güncel Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi Sempozyumları Cilt III - Dernekler ve Vakıflar*, ed. Baki İlkay Engin (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021), 163.

¹³⁵ Kanun maddesi, 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 17. maddesi ile paralel olmakla birlikte karar makamı eski düzenlemede Vakıflar Genel Müdürlüğü olarak belirlenmişken mevcut düzenlemede Vakıflar Meclisi olarak değiştirilmiştir. Ayrıca yeni düzenlemede, her halükârda yapılacak amaç ve işlev değişikliğinin, vakfedenin iradesine aykırı olamayacağı şartı getirilmiştir.

yeni vakıflarda mahkeme kararı zorunlu iken eski vakıflarda amaç değişikliği idari bir karar ile gerçekleştirilmektedir¹³⁶.

Eski vakıflarda, o dönemin şartları çerçevesinde çeşitli amaçlarla vakıflar kurulduğu görülmektedir. Bu amaçların bazıları genel bir şekilde fakirlere yardım edilmesi, hastaların tedavi edilmesi gibi genel ve günümüzde uygulanması hala mümkün amaçlardır¹³⁷. Ancak bazı amaçların gerek değişen hukuk sistemi gerekse yaşanan teknolojik ve toplumsal gelişmeler dolayısıyla gerçekleştirilme imkânları ortadan kalkmış olabilir¹³⁸. Bu durum, yeni vakıflarda olduğu gibi eski vakıflarda da amaç değişikliğini zorunlu kılmaktadır. Ancak amaç değişikliği için sadece uzun bir sürenin geçmiş olması yeterli olmayıp¹³⁹ vakfiyede belirlenen amaçların fiilen veya hukuken

¹³⁶ Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 190.

¹³⁷ Özyakışır, “Galleye Müstehiklik,” 388. Ayrıca bkz. Solmaz Bilici, *Mazbut Vakıflar*, 96 ve devamı.

¹³⁸ Solmaz Bilici, *Mazbut Vakıflar*, 62; Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 186; Hatemi, *Medeni Hukuk Tüzel Kişileri*, 730-731. Ayrıca Anayasa Mahkemesi’nin konuya ilişkin bir kararında şu ifadeler yer verilmiştir: “*Vakfedenin iradesinin somutlaşmış biçimi olan vakıf şartının kural olarak, değişmeden devam etmesi, vakfedenin iradesinin korunması bakımından gereklidir. Ancak, vakfın, değişen ekonomik, sosyal ve hayat şartları ile bilim ve teknolojik gelişmelere paralel olarak faaliyetini sürdürebilmesi için varlığını koruması da bir zorunluluktur. Bu da vakıf senedine eklenmiş ağır mükellefiyetler ile günün koşullarına uymayan veya gerçekleşmesi olanaksız hale gelen şartların kaldırılması veya değiştirilmesiyle mümkün olabilir. Aksi halde, değişen koşullar ve gelişmeler karşısında bütün vakıflar zamanla etkisiz bir hale gelebilme tehlikesiyle karşı karşıya kalabilirler. İptali istenen kural, böyle bir ihtiyaç veya zorunluluğun ortaya çıkması durumunda, vakfın hayatiyetini sürdürmesine yardımcı olmak amacıyla ve vakfedenin iradesine de aykırı olmamak koşuluyla, vakıflarda şart kavramının değiştirilmesine olanak sağlamaktadır. Bir başka ifadeyle kural, belirli bir zorunluluktan kaynaklanan durumları bertaraf etmek için yasalaştırılmıştır. Bu düzenlemeyle, gerçekleşmesi imkansızlaşan vakıf şartları yüzünden fiilen sona eren bir vakfa, yeniden kuruluş amaçları doğrultusunda faaliyette bulunma fırsatı getirilmektedir. Böyle bir amaca hizmet eden düzenlemenin hukuk devleti ilkesine aykırı bir tarafının bulunmadığı açıktır. Kaldı ki iptali istenen kural, vakıf şartının Vakıflar Meclisince her halükârda değiştirilmesini emredici değil, aksine belli koşulların oluşması durumunda, buna olanak tanıyan tamamlayıcı bir düzenlemedir.” Bkz. AYM GK, E. 2008/22, K. 2010/82, 17.6.2010, (www.lexpera.com.tr).*

¹³⁹ Nitekim bir mülhak vakfın amaç veya mal değişikliğinde, vakıf senedi / vakfiye ne kadar eski olursa olsun vakfedenin iradesi gözetilmekte ve salt eski tarihli olması vakıf senedinde veya mallarında değişiklik yapılmasını haklı göstermemektedir. Nitekim Yargıtay’ın bir kararında, vakfa ait 1341 tarihli vakfiyede; “*bundan sonra vakfın satışı*,

yerine getirilemez olması ve vakfedenin iradesine aykırılığın da bulunmaması gerekir¹⁴⁰.

Gerçekten de yeni vakıflarda amaç değişikliği için aranan objektif ve sübjektif şartların eski vakıflardaki amaç değişikliği için de zorunlu olduğunu kabul etmek gerekir. Nitekim Vakıflar Kanunu md. 14'te yer alan “*vakıf amacının fiilen veya hukuken yerine getirilmesinin mümkün olmaması*” (objektif şart) ve “*vakfedenin iradesine aykırı olmamak*” (sübjektif şart) şartları sağlandığı takdirde amaç değişikliği yapılabilecektir. O halde yeni vakıflardaki amaç değişiminde aranan objektif ve sübjektif koşulların eski vakıflardaki amaç değişiminde de sağlanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Amaç değiştirme yetkisine sahip olan Vakıflar Meclisi, objektif ve sübjektif şartların sağlanması akabinde vakfiye ve vakfın hayri amaçlarını göz önünde bulundurarak bu yetkiyi kullanmalıdır¹⁴¹.

Eski vakıflarda amaç değişikliğinin idari kararlarla yapılması, eski vakıfların vakfiyelerinde yapılan amaç değişikliklerinin denetlenmesini ve incelenmesini zorlaştırmaktadır. Amaç değişikliğine ilişkin Vakıflar Meclisi kararları kamuya açık olmadığından eski vakıflarda hangi durum ve kriterler altında amaç değişikliğine gidildiği, ancak mahkemelere yansıdığı oranda veya arşivde erişime açılan kararlar açısından özel arşiv çalışması ile tespit edilebilmektedir.

Vakıflar Meclisi'nin amaç değişikliği kararına karşı mevzuatta özel bir itiraz veya iptal davası yöntemi öngörülmuş değildir. Bu sebeple Vakıflar Meclisi kararına karşı ancak 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun kapsamında ilgililerin idari işlemin iptalini talep ve dava etmeleri mümkün olacaktır¹⁴². Bu durum ise hâlihazırda “ilgilisi kalmayan” veya uzun süredir

değiştirilmesi ve vakıf olmaktan çıkarılması ve telef edilmesi kesinlikle caiz olmayıp, hiçbir kimse tarafından değiştirme, başka bir şeye dönüştürme ve vakıf olmaktan çıkarma hak ve yetkisi yoktur” hükmüne istinaden mal değişikliği talebi reddedilmiştir: Y. 18. HD, E. 2016/2801, K. 2016/4741, 22.3.2016, (www.lexpera.com.tr). Yüksek Mahkemenin bu içtihadı, vakfın üzerinden uzun bir zaman geçmesi halinin, amaç veya mal değişikliği için tek başına haklı sebep teşkil etmediğini göstermektedir.

¹⁴⁰ Berki, *Vakıflar*, 83; Yener, *Mazbut Vakıf Taşınmazlar*, 66; Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 187.

¹⁴¹ Oya Ercil, “Yargıtay Kararlarıyla Vakıflarda Kurucu İrade,” *Vakıflarda Kurucu İradesinin Korunması ve Sürdürülmesinin Uygulamada Yarattığı Sorunlar*, (Ankara, 9 Aralık 2010); İkizler ve Kurban, *Vakıflar Hukuku*, 91; Yener, *Mazbut Vakıf Taşınmazlar*, 51. Ayrıca bkz. Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 188.

¹⁴² Başpınar, *Mülhak Vakıflar*, 191; Erçin, “Vakfedenin Amacının Önemi,” 186.

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün yönetiminde olan mazbut vakıflardaki amaç değişikliklerinin mahkeme denetimi olmaksızın idari bir kararla gerçekleştirilebileceğini göstermektedir.

Bununla birlikte eski vakıflarda Vakıflar Meclisi kararı ile yapılan amaç değişikliğinin yargı kararlarına yansıdığı olaylar olarak Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi¹⁴³ ile Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi'nin¹⁴⁴ kurulması süreçleri ele alınabilir. Anayasa Mahkemesi'nin 26.01.2012 tarihli kararına¹⁴⁵ da konu olan bu süreçte; anılan üniversitelerin kurucu mazbut vakıflarının vakfiyelerinde üniversite kurulması şartı yer almadığı halde daha sonra Vakıflar Meclisi'nin kararı ile bu amaç eklenmiştir. Amacın eklenmesi sonrası söz konusu vakıflar adına Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından anılan üniversiteler kurulabilmiştir.

VII. YARGITAY UYGULAMASI ÇERÇEVESİNDE YENİ VAKIFLARDA AMAÇ DEĞİŞİKLİĞİ

Yukarıda eski ve yeni vakıflarda amaç değişikliğine ilişkin düzenlemeler ele alınmış, her iki vakıf türü için de objektif ve sübjektif şartların sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Bununla birlikte uygulamada hangi durumların bu şartları sağladığını Yargıtay kararları üzerinden ele almak gerekir. Yargıtay kararları incelendiğinde, özellikle yakın tarihli kararlarda, vakfın amacının değiştirilebilmesi için doktrinde yer alan objektif ve sübjektif şartların arandığı görülmektedir. Yargıtay'ın eskiden beri gelen genel uygulaması, vakfedenin belirlediği amaca olabildiğince sadık kalınması ve objektif ve

¹⁴³ Bezmiâlem Vakfı vakfiyesinde mektep ve medreselere yardım şartı bulunmakla birlikte üniversite kurulmasına ilişkin bir amacın olmadığı gerekçesiyle daha önceden Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi kurulmasına ilişkin YÖK kararı Danıştay tarafından iptal edilmiştir. Bunun üzerine vakıf senedinde değişikliğe gidilerek üniversite kurma amacı da eklenmiştir. Detaylı tartışma için bkz. Solmaz Bilici, *Mazbut Vakıflar*, 123-25.

¹⁴⁴ Fatih Sultan Mehmet Han, Sinan Ağa Bin Abdurrahman, Nurbanu Valide Sultan, Hatice Sultan ve Hacı Abdülaziz Ağa Mazbut Vakıfları adına Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi kurulmuştur. Söz konusu dönemde "üniversite" kurumunun olmayışı dolayısıyla bu vakıfların vakfiyelerinde üniversite kurulması şartının olmamasının yanı sıra anılan vakıflara ilişkin vakfiyeler incelendiğinde, beş vakfa ait vakfiyede de üniversite kurulması amacının bulunmadığı görülmektedir. Fatih Sultan Mehmet Han ile Nurbanu Valide Sultan Vakıflarına ilişkin vakfiyelerde, kurulmuş medreselere yardımdan bahsedilmiş; Hatice Sultan Vakfına ilişkin senette ise, medreseden de bahsedilmemiş, sadece mekteplere yardım ifadesi kullanılmıştır.

¹⁴⁵ AYM, E. 2010/57, K. 2012/14, 26.01.2012, (RG, 26.06.2012, S. 28335).

sübjektif şartlar sağlanmadan vakfın amacının değiştirilmesinin mümkün olmadığı şeklindedir¹⁴⁶. Bazı kararlarında ise Yargıtay, talebin “makul ve inandırıcı bir gerekçeye” dayanmasını aramaktadır¹⁴⁷. Gerçekten de uygulamada vakıf senedinde yer alan amaçların, amaç değişikliği için gereken koşullara bakılmaksızın değiştirilmek üzere müracaat edildiği, ancak Yargıtay’ın önüne gelen uyuşmazlıklarda Yargıtay’ın nispeten sıkı bir denetim yaptığı görülmektedir¹⁴⁸.

Yargıtay uygulamasında özellikle; vakıf senedindeki amacın uygulanabilir olduğu durumlarda salt amacın genişletilmesine yönelik amaç değişikliği taleplerinin reddedildiği görülmektedir¹⁴⁹. Ancak doktrinde, amaç değişikliğini sadece amacın büyük ölçüde yerine getirilemez olması durumları ile sınırlamanın doğru olmadığı, bazı durumlarda vakfın amacının gerçekleştirilmesinden sonra fazla ödeneğin kalması dolayısıyla amacın genişletilmesi ihtiyacının kabul edilebilir olduğu belirtilmektedir¹⁵⁰. Kanaatimizce vakfın, vakfedenin ilk aşamada öngördüğünden çok fazla gelir elde etmesi, objektif olarak vakfın amacının değiştirilmesini/genişletilmesini gerektirebilecek bir durum olarak kabul edilmelidir. Bu durumda sübjektif koşulun da sağlanması halinde vakıf senedindeki amaç değişikliği taleplerinin kabul edilmesi yerinde olacaktır.

Yargı uygulamasına ilişkin genel bir çerçeve çizmek adına Yargıtay’ın farklı tarihlerde verdiği bazı kararlara aşağıda yer verilmektedir.

¹⁴⁶ “Yargıtayın yerleşmiş uygulamalarına göre de Vakıf Hukukunda asıl olan; kurucu iradenin çok önemli bir sebep bulunmadığı takdirde olduğu gibi korunması diğer bir ifadeyle vakfedenin arzusuna ve iradesine aykırı düşecek şekilde değişiklik yapılmaması olup, ancak durum ve şartlardaki değişimler vakıf senedindeki değişikliği zorunlu hâle getiriyor ise, vakfedenin amacına ve iradesine açıkça ters düşmeyecek şekilde değişiklik yapılması kabul edilmiştir.” Y. HGK, E. 2022/8-371, K. 2022/1163, 27.09.2022, (www.kazanci.com.tr).

¹⁴⁷ Akbulut, *Vakıf Senedinin Tamamlanması*, 229. Örneğin bkz. Y. 18. HD, E. 2017/15536, K. 2018/10543, 03.04.2018, (www.lexpera.com.tr).

¹⁴⁸ Sarıkaya, “Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi,” 603. Örnek kararlar için bkz. Y. HGK, E. 2022/8-371, K. 2022/1163, 27.09.2022; Y. 18. HD, E. 2014/12132, K. 2015/2676, 24.02.2015; Y. 18. HD, E. 2010/2605, K. 2010/4770, 29.03.2010; Y. 18. HD, E. 2003/7274, K. 2003/10203, 22.12.2003, (www.kazanci.com.tr).

¹⁴⁹ Örnek kararlar için bkz. Y. 18. HD, E. 2010/2605, K. 2010/4770, 29.03.2010; Y. 18. HD, E. 2004/10957, K. 2005/138, 31.01.2005; Y. 18. HD, E. 2010/2605, K. 2010/4770, 29.03.2010, (www.kazanci.com.tr). Doktrindeki benzer değerlendirme için bkz. Öğüz, *Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*, 105.

¹⁵⁰ Sarıkaya, “Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi,” 610.

- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun önüne gelen bir uyuşmazlıkta; amaç değişikliği talep edilen vakıf senedinde genel ve özel amaçlar şeklinde iki amaç grubuna yer verildiği, vakıf yönetimi tarafından "eğitim, kültür, sağlık, ilmi araştırma ve sosyal yardım" şeklindeki genel amacın "vakfın pediatrik hematoloji ve onkoloji alanında eğitim, kültür, sağlık, ilmi araştırma ve sosyal yardım" olarak daraltılmak, vakıf senedinde yer alan "İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği, pediatrik hematoloji-onkoloji dalının bu bölümde yatan hastaların her türlü ihtiyacı karşılamak ve gereğinde bünyesinde yer aldığı çocuk kliniğinin tüm ihtiyaçlarını karşılamak" şeklindeki özel amacın ise "Pediatrik hematoloji-onkoloji hasta ve ailelerinin her türlü ihtiyacını karşılamak ve gerektiğinde tedavi hizmeti aldıkları kliniklerin ihtiyaçlarını karşılamak" şeklinde genişletilmesi talep edilmiştir. Yargıtay tarafından bu şekildeki amaç değişikliği talebi kabul edilmeyerek bu değişikliğin yapılmasını gerektirecek objektif şartların gerçekleşmediğine hükmedilmiştir¹⁵¹. Gerçekten de vakfeden tarafından belirlenen genel ve özel amaçların, bunların gerçekleşmesini engelleyecek objektif bir durum olmadığı müddetçe değiştirilmesi, genişletilmesi veya daraltılması Kanun düzenlemesine aykırıdır.
- Yargıtay 18. Hukuk Dairesi'nin önüne gelen bir uyuşmazlıkta; "*ilk, orta ve yüksek tahsil kademelerinde imkanı olmayan gençleri bir taraftan asrın müspet ilimleriyle teçhiz, diğer taraftan milli kültür ve manevi değerlere sahip olarak yetiştirmek için her türlü yardımı yapmak ve bu konuda gerekenleri temin etmek hususunda her türlü teşebbüslerde bulunmak*" şeklindeki vakıf amacının, madde metninde belirtilen ifadeler tamamen çıkarılarak yerine "*...dershane, etüt merkezi, özel öğretim kurumları, üniversite açmak...*" gibi geniş kapsamlı bir düzenleme yapılmasının kurucu iradeye aykırı şekilde genişletme olduğu belirtilerek değişiklik talebinin reddine karar verilmiştir¹⁵². Her ne kadar kararda zikredilen amaçların birbirine yakın olduğu düşünülebilecek olsa da, objektif ve sübjektif koşulların sağlandığı ispatlanmadan vakfın amacının bu şekilde tamamen değiştirilmesi talebi, kurucu iradenin korunması prensibine de aykırıdır.

¹⁵¹ Y. HGK, E. 2022/8-371, K. 2022/1163, 27.09.2022, (www.kazanci.com.tr).

¹⁵² Y. 18. HD, E. 2014/12132, K. 2015/2676, 24.02.2015, (www.kazanci.com.tr).

- Yargıtay 18. Hukuk Dairesi'nin önüne gelen bir uyuşmazlıkta; Mahmut Sami Ramazanoğlu İlim ve Kültür Vakfı'nın "*hayırseverleri hayırlı hizmetlere teşvik etmek ve yapılan yardımları en iyi biçimde değerlendirmek, yetim, dul, kimsesiz ve fakirlere her hususta yardımcı olmak ve yanı sıra bunlar için aşhaneler ve yurtlar açmak ve işletmek, okuma imkanı olmayan kabiliyetli gençlere yardımcı olmak ve bunlar için yurt içi ve yurt dışında okuma imkanı sağlamak, özel öğrenci yurtları tesis edip işletmek, insanımızın ilim ve kültürünün gelişmesine yardımcı olmak, kitap, mecmua, gazete vb. bastırıp neşretmek ve gerektiğinde matbaa tesisleri kurmak, konferanslar, seminerler, paneller düzenlemek, yurt içi ve yurt dışında ilmi kültürel toplantılar tertip etmek, yapılan toplantılara katılmak, fakir ve muhtaç olanlara ölüm, doğum, evlenme ve buna benzer durumlarda maddi ve manevi her türlü yardım sağlamak, tabii afetlerden zarar görenlere imkan nispetinde yardımda bulunmak, bu işlerin yapımı ile ilgili araç ve gereçleri temin etmek, gelenek ve göreneklerimize uygun olarak nişan, nikah, düğün, sünnet merasimlerinin yapılmasına tesislerinde müsaade etmek, Kur'an kursları açmak, gerekli binaları kiralamak, yeni bina yaptırmak, öğretmenler bulmak, talep edenlere Kur'an okumasını öğretmek*" şeklindeki amaca, "*Vakfımızca çocuklar için 0-6 yaş grubu gündüz bakımevi ve kreş; 7-12 yaş grubu çocuk kulübü ile yaşlı ve özürülere bakımevi açmak*" ibaresinin eklenmesi talebi reddedilmiştir. Yargıtay'ın ret kararında; mevcut durum ve koşullarda vakıf senedindeki amacın ve faaliyetlerin genişletilmesi veya değiştirilmesi zorunluluğunu ortaya koyan herhangi bir gelişme ve buna bağlı olarak vakfedenin isteklerine açıkça uymayacak hallerin varlığı bulunmadığı belirtilerek vakfın amaç ve faaliyetlerinin genişletilip değiştirilmesi hukuka aykırı bulunmuştur¹⁵³. Vakfın amacının genişletilmesini gerektiren gelişmeye örnek olarak vakfın gelirlerinde büyük bir artış yaşanması gösterilebilir. Ancak bu durumda dahi söz konusu artışın mevcut amaçlar için kullanılması mümkün olduğu müddetçe amaç genişletmesine gitmek kurucu iradeye aykırı görülebilecektir.
- Yargıtay 18. Hukuk Dairesi'nin önüne gelen bir uyuşmazlıkta; Uludağ Kültür ve Eğitim Vakfı'nın "*çalışkan ve kabiliyetli himayeye muhtaç memleket evlatlarına orta, lise, yüksekokul ve teknik okullarda tahsillerini yaptırmak ve bu okulların bütün derece ve kademelerinde*

¹⁵³ Y. 18. HD, E. 2010/2605, K. 2010/4770, 29.03.2010, (www.kazanci.com.tr).

okuyan talebelerin pozitif ilimlerle mücehhez milli kültür örf ve adetlerimize bağlı, vatanperver bir duygu ile yetişmelerini temin etmek, bu amaçla ülkemizde ihtiyaç duyulan araştırmacı her türlü teknik eleman maddi manevi ilim ve fen adamlarını yetiştirmek, yetişmiş olanlara destek sağlamak ve yardım etmek, öğrencilerin veya öğretim üyelerinin memleket menfaatlerine uygun her türlü ilmi kültürel ve sosyal araştırma inceleme ve ilgili konularda eser ve yayın hazırlama, çalışmalarını desteklemek ve bu konularda ilgili yayınlar yapmak, kabiliyetli çalışkan öğrencilerden seçilenlerin yurt dışında lisansüstü çalışma masraflarını ilgili kanun ve yönetmeliklere uygun olarak karşılamak, karşılıksız burs vermek, öğrenci yurtları ve pansiyonlar açmak, vakfın gelecekteki inkişaf durumu ve gelişmeler ölçüsünde özel okullar açmak veya yardımcı olmak” şeklindeki amaca, “üniversiteler açmak, kültür değerlerinden olan çeşme, cami gibi tarihi eserlerin tamiri ile bakımını ve korunmalarını sağlamak ve inşa etmek, ihtiyaç sahibi ve felakete uğrayan kimselere ayni ve nakdi yardımda bulunmayı, memleketin yurt içinde ve dışında tanıtıcı her türlü kültürel faaliyette bulunmak” ibaresinin eklenmesi talebi reddedilmiştir. Yargıtay’ın ret kararında; mevcut durum ve koşullarda vakıf senedindeki amacın ve faaliyetlerin genişletilmesi veya değiştirilmesi zorunluluğunu ortaya koyan herhangi bir gelişme ve buna bağlı olarak vakfedenin isteklerine açıkça uymayacak hallerin varlığı bulunmadığı belirtilerek vakfın amaç ve faaliyetlerinin genişletilip değiştirilmesi hukuka aykırı bulunmuştur¹⁵⁴. Ayrıca Yargıtay dairesinin kararında, vakfın değiştirilen amacına uygun olarak gelirinde herhangi bir artış olup olmadığı hususunun araştırılması gerektiği vurgulanmıştır. Yargıtay’ın bu yöndeki değerlendirmesi; vakfın gelirlerinde meydana gelebilecek yüksek artışın amacın genişletilmesi için makul ve kabul edilebilir bir sebep olarak kabul edildiğini göstermektedir. Oysa bahse konu kararda bu şekilde bir gelir artışından bahsedilmediği için Yargıtay’ın kararı isabetlidir.

- Yargıtay 18. Hukuk Dairesi’nin önüne gelen bir uyuşmazlıkta; Çevre Eğitim Sağlık ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı’nın “*çevreyi korumak, çevre bilincini geliştirmek, çevre ile ilgili projeler üretmek ve uygulamak sağlık hizmetleri vermek, sağlık tesisleri kurmak, geliştirmek, sağlık tesislerine sağlık cihazları ve malzemeleri temin*

¹⁵⁴ Y. 18. HD, E. 2004/10957, K. 2005/138, 31.01.2005, (www.kazanci.com.tr).

etmek, kadınlara ana çocuk sağlığı konusunda koruyucu ve tedavi edici tababet hizmetleri vermek, kadınlar arasında dayanışmayı güçlendirecek faaliyet ile bunu gerçekleştirmek üzere kaynak yaratacak projeler üretmek ve uygulamak, kimsesiz ve yardıma muhtaç olan kadınlara ve kimsesiz kızlara barınacak yer temin etmek, onları meslek sahibi yapmak ve işe yerleştirmek” şeklindeki amaca, “eğitim hizmetleri vermeyi, her türlü resmi ve özel eğitim kurumlarına maddi ve manevi destek sağlamayı eğitimlerine katkıda bulunmayı, ülkemizin tarihi ve kültürel varlıklarını korumayı ve bunları yurt içinde ve dışında tanıtmayı ülkemizin müzik edebiyat plastik sanatlar ve benzeri kültür değerlerinin geliştirilmesi ve bunların yurt içi ve dışında tanıtımlarının yapılması amacıyla projeler üretmek” ibaresinin eklenmesi talebi reddedilmiştir. Yargıtay’ın ret kararında; mevcut durum ve koşullarda vakıf senedindeki amacın ve faaliyetlerin genişletilmesi veya değiştirilmesi zorunluluğunu ortaya koyan herhangi bir gelişme ve buna bağlı olarak vakfedenin isteklerine açıkça uymayacak hallerin varlığı bulunmadığı gibi vakfın amacının değiştirilmesini haklı gösterecek büyük bir gelir artışının da olmadığı belirtilerek vakfın amaç ve faaliyetlerinin genişletilip değiştirilmesi hukuka aykırı bulunmuştur¹⁵⁵. Bu uyuşmazlık açısından objektif ve sübjektif koşulların sağlandığı ispat edilmeden amacın genişletilmesi talebi Kanun düzenlemelerine uygun değildir.

- Yargıtay 18. Hukuk Dairesi’nin önüne gelen bir uyuşmazlıkta; H. D. Eğitim Kültür Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı’nın “*eğitim, kültür ve sağlık hizmetlerine yardım etmek üzere gerekli her türlü tesisleri kurmak veya bu amaçları gerçekleştiren kuruluşlara iştirak etmek, kız öğrenci yurdu tesis etmek, köy okullarına yardım etmek, bakıma muhtaç kimselere aşevi, huzurevi ve ayni ve nakdi yardımlar sağlamak*” şeklindeki amaca, “*her seviyede (anaokulundan üniversiteye kadar) eğitim ve öğretim kurumları açmak, yoksul ve başarılı öğrencilerin yurt içinde ve dışında akademik eğitim yapmalarını sağlamak, fakir ve kimsesizlerin tedavisi için kar amacı gütmeyen sağlık tesislerinin kurulmasını temin etmek*” ibaresinin eklenmesi talebi reddedilmiştir. Yargıtay’ın ret kararında; mevcut durum ve koşullarda vakıf

¹⁵⁵ Y. 18. HD, E. 2003/7274, K. 2003/10203, 22.12.2003, (www.kazanci.com.tr). Benzer karar için bkz. Y. 8. HD, E. 2017/15536, K. 2018/10543, 3.4.2018, (www.lexpera.com.tr).

senedindeki amacın ve faaliyetlerin genişletilmesi veya değiştirilmesi zorunluluğunu ortaya koyan herhangi bir gelişme ve buna bağlı olarak vakfedenin isteklerine açıkça uymayacak hallerin varlığı bulunmadığı belirtilerek vakfın amaç ve faaliyetlerinin genişletilip değiştirilmesi hukuka aykırı bulunmuştur¹⁵⁶. Kanaatimizce Yargıtay'ın bu kararı eklenmek istenen “*her seviyede (anaokulundan üniversiteye kadar) eğitim ve öğretim kurumları açmak, yoksul ve başarılı öğrencilerin yurt içinde ve dışında akademik eğitim yapmalarını sağlamak*” ibareleri açısından isabetli değildir, zira vakıf senedine sonradan eklenmek istenen bu ibareler aslında vakıf senedindeki mevcut amaçların kapsamına girmekte, bu amaçları daha somut bir şekilde ifade etmekten ibarettir. Öte yandan vakıf senedinin ilk halinde sağlık hizmetine ilişkin herhangi bir şart öngörülmemişken sonradan amaç değişikliği ile bu yönde bir amacın eklenmesi doğru olmayıp kanaatimizce sadece bu şart açısından Yargıtay kararı isabetlidir.

- Yargıtay 18. Hukuk Dairesi'nin önüne gelen bir uyuşmazlıkta; davacı vakfın “*İstanbul'da Edirnekapı'da kain Edirnekapı ve Sakızağacı Şehitlik yeri ile bu şehitlikler içinde bulunan hususi defin sahalarını mamur bir halde tutmak; imkanları ile sınırlı olmak kaydıyla yurtiçinde ve dışında yurdumuzu ve egemenliğimizi korumak uğrunda şehit olanların kabirlerini ulusun saygı duygularına uygun bir şekilde düzenlemek, imar etmek ve anularını yaşatacak anıtlar yapmak ve bunların bakımını sağlamak; bu ülkeye uygun yayın yapmak*” şeklindeki amacının, “*bu ülkeye uygun olmak kaydı ile yurdun herhangi bir yerinde yardıma muhtaç, okul ve özellikle şehit ve köy çocuklarına olmak üzere mali ve eğitim bakımlarından desteklemek ve yardıma muhtaç bu okul ve çocukların geliştirilmelerini sağlamak*” şeklinde tamamen değiştirilmesi talebi reddedilmiştir. Yargıtay'ın ret kararında; mevcut durum ve koşullarda vakıf senedindeki amacın ve faaliyetlerin genişletilmesi veya değiştirilmesi zorunluluğunu ortaya koyan herhangi bir gelişme ve buna bağlı olarak vakfedenin isteklerine açıkça uymayacak hallerin varlığı bulunmadığı belirtilerek vakfın amaç ve faaliyetlerinin genişletilip değiştirilmesi hukuka aykırı bulunmuştur¹⁵⁷. Bu kararda vakıf senedinin ilk halinde bulunmayan farklı bir amacın,

¹⁵⁶ Y. 18. HD, E. 2002/3669, K. 2002/6289, 03.06.2002, (www.kazanci.com.tr).

¹⁵⁷ Y. 18. HD, E. 2002/3481, K. 2002/6011, 27.05.2002, (www.kazanci.com.tr).

objektif ve sübjektif şartlar sağlamadan eklenmesi talebi doğru olmayıp Yargıtay'ın kararı isabetlidir.

- Yargıtay 18. Hukuk Dairesi'nin önüne gelen bir uyuşmazlıkta; davacı vakfın “*İstanbul Darülaceze Kurumunu yaşatmak, günün ihtiyaç ve koşullarına göre geliştirmek, uygun imkânlar sağlandığında gerek İstanbul'da gerek diğer illerde yeni Darülaceze Kurumları oluşturmak, devletimize ve milletimize yaraşır örnek bir kurum haline getirmek, ücretli ve ücretsiz huzurevleri, kreşler, sağlık tesisleri açmak, inşa etmek, ettirmek, işletmek veya işlettirmek, bu kurumun sahip olduğu ve bundan sonra sahip olacağı taşınmazların kira gelirlerini artırıcı önerileri ilgili kurullara iletmek, mevzuatın müsaadesi dâhilinde kuruma ait eski binaları onarmak*” şeklindeki amaca bazı ek düzenlemelerin getirilmesi talep edilmiştir. Yargıtay tarafından, Darülaceze'de bulunan ihtiyaç sahibi kişilerin maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamayı hedefleyen (e) fıkrası ile Darülaceze Vakfı'na önemli ölçüde nakdi ve aynı katkıda bulunanların zamanla muhtaç duruma düşmeleri halinde kendilerine yardımda bulunmayı öngören (g) fıkrası vakfedenlerin iradelerini yansıtan vakıf senedinin 3. maddesindeki muhtaç ve düşkünlerin barındırılıp korunacakları darülacezeze yönelik amaçlar kapsamında faaliyetler olarak değerlendirilmiş ve bu bağlamda, uygulamada tereddütleri giderici nitelikte olması nedeniyle senede eklenmesinin amaç değişikliği oluşturmayacağı belirtilerek uygun bulunmuştur. Ancak vakfın amacında hedeflenen muhtaç ve düşkün statüsünde kabulü mümkün olmayan, Darülaceze Kurumunda çalışanlara giyim, ulaşım, eğitim, yakacak ve benzeri maddi yardımda bulunmayı öngören (d) ve (f) fıkralarının vakıf senedine eklenmesi talebi yukarıda yer verilen kararlarla benzer gerekçelere istinaden reddedilmiştir¹⁵⁸. TMK md. 113'te aranan objektif ve sübjektif koşullar göz önünde bulundurulduğunda değişiklik talebinin Yargıtay tarafından reddedilmesi isabetlidir, zira vakıf senedinde öngörülmeyen ve vakfın temel amacı doğrultusunda yoksul ve muhtaç statüsüne girmeyen kişilerin vakıftan yararlanmasına yönelik bir değişiklik kurucu iradeye aykırıdır. Öte yandan Yargıtay tarafından isabetli bir şekilde, vakıf senedinde yazılı bir amacın uygulamada tereddütleri giderici ve açıklayıcı nitelikte değiştirilmesi talebinin kurucu iradeye aykırı

¹⁵⁸ Y. 18. HD, E. 2002/793, K. 2002/3691, 08.04.2002, (www.kazanci.com.tr).

olmadığı gibi aslında amaç değişikliği kapsamında dahi görülmeyeceği hüküm altına alınmıştır.

- Bir başka olayda İstanbul'daki "Z. H. Camii Şerifi" adında bir cami kurmak amacıyla kurulan vakfın daha sonra amacı, "Türkiye'nin herhangi bir yerinde camii inşa etmek" şeklinde tamamen değiştirilmesi talebi Yargıtay tarafından, TMK md. 113'te öngörülen şartların sağlanmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir¹⁵⁹. Yargıtay'ın kararında olayın detaylarına yer verilmemekle birlikte hâlihazırda vakıf tarafından "Z.H. Camii Şerifi" ismiyle bir cami kurulmadığı müddetçe amacın değiştirilmesi kurucu iradeye açıkça aykırılık teşkil edecektir. Bununla birlikte söz konusu cami inşa edildikten ve caminin bakım ve gider masrafları karşılandıktan sonra vakfın gelirleri ile yeni camiler kurulması da mümkün ise burada amacın değiştirilmesi/genişletilmesi kurucu iradeye daha uygun olacaktır.
- Yargıtay 18. Hukuk Dairesi'nin önüne gelen bir uyuşmazlıkta; davacı vakfın "*hayırseverleri hayırlı hizmetlere teşvik etmek ve yapılan yardımları en iyi şekilde değerlendirmek, yetim, dul, kimsesiz ve fakirlere her hususta yardımcı olmak ve yanı sıra bunlar için aşhaneler ve yurtlar açmak ve işletmek, okuma imkânı olmayan kabiliyetli gençlere yardımcı olmak ve bunlar için yurt içi ve yurt dışında okuma imkanı sağlamak, özel öğrenci yurtları tesis edip işletmek, insanımızın ilim ve kültürünün gelişmesine yardımcı olmak, kitap, mecmua, gazete vb. bastırıp neşretmek ve gerektiğinde matbaa tesisleri kurmak, konferanslar, seminerler, paneller düzenlemek, yurt içi ve yurt dışında ilmi kültürel toplantılar tertip etmek, yapılan toplantılara katılmak, fakir ve muhtaç olanlara ölüm, doğum, evlenme ve buna benzer durumlarda maddi ve manevi her türlü yardım sağlamak, tabii afetlerden zarar görenlere imkan nispetinde yardımda bulunmak, bu işlerin yapımı ile ilgili araç ve gereçleri temin etmek, gelenek ve göreneklerimize uygun olarak nişan, nikah, düğün, sünnet merasimlerinin yapılmasına tesislerinde müsaade etmek, Kur'an kursları açmak, gerekli binaları kiralamak, yeni bina yaptırmak, öğretmenler bulmak, talep edenlere Kur'an okumasını öğretmek*" şeklindeki amaca, "*vakfımızca çocuklar için 0-6 yaş grubu gündüz bakımevi ve kreş; 7-12 yaş grubu çocuk kulübü ile yaşlı ve özürülülere*

¹⁵⁹ Y. 18. HD, E. 2014/1846, K. 2014/12431, 11.09.2014, (www.lexpera.com.tr).

bakımevi açmak” şeklinde tamamen değiştirilmesi talebi reddedilmiştir. Yargıtay’ın ret kararında; mevcut durum ve koşullarda vakıf senedindeki amacın ve faaliyetlerin genişletilmesi veya değiştirilmesi zorunluluğunu ortaya koyan herhangi bir gelişme ve buna bağlı olarak vakfedenin isteklerine açıkça uymayacak hallerin varlığı bulunmadığı belirtilerek vakfın amaç ve faaliyetlerinin genişletilip değiştirilmesi hukuka aykırı bulunmuştur¹⁶⁰. Gerçekten de vakıf senedinde pek çok hususa yönelik birden fazla amacın öngörülmesine rağmen bunların hepsi için gerekli harcamalar yapıldıktan sonra geriye yüksek miktarda bir bakiye kaldığı ispat edilmediği müddetçe amaç değişikliğine gitmek TMK md. 113’te aranan şartları sağlamamaktadır.

- İstinaf mahkemesinin önüne gelen bir uyuşmazlıkta ise; 1948 yılında tesis olarak kurulan vakfın amacı, aynı mahallede bulunan “X1 Camii”nde görev yapan cami görevlilerinin ücretlerinin ödenmesi, caminin tamir ve tadilat işlerinin yürütülmesi olarak belirlenmiş, ancak vakıf senedinde belirlenen amaçların, 1948 tarihi itibarıyla uygulanabilir iken; cami görevlilerinin Diyanet İşleri Başkanlığına bağlanması ve vakıf konusu caminin korunması gerekli kültür varlığı olması sebebiyle her türlü tamir, tadil, bakım işlerinin ilgili resmi kurumlarca yapılması karşısında artık uygulanabilir olmaktan çıktığı, bu sebeple başta vakfın kuruluş amacı olmak üzere vakıf senedinin güncellenmesi, günümüz koşullarına uygun hale getirilerek vakfa yeniden işlevsellik kazandırmak istenmiştir. Ancak İstinaf Mahkemesi tarafından TMK md. 113 kapsamında aranan sübjektif ve objektif koşulların oluşmadığı gerekçesiyle talebin reddine karar verilmiştir¹⁶¹. Kanaatimizce İstinaf Mahkemesi’nin kararı isabetli değildir. Zira değişen hukuki düzenlemeler ve durumlar, amaç değiştirilmesini gerektirebilecek objektif koşul kapsamına dâhil kabul edilmelidir. Bu durumda kurucu iradenin; söz konusu durumu öngörebilseydi daha farklı bir amaç belirleyebileceği yorumuna gitmek haksız olmayacaktır.
- Yargıtay’ın bir başka kararında ise şu şekilde içtihat edilmiştir: “*Somut olayda, tescil edilmiş M. V. ’nın amacını ve faaliyet alanını düzenleyen senedin Deyimler başlıklı 2.maddesindeki ‘Muğla Üniversitesi’ ibaresi ‘Türkiye’de bulunan Üniversiteler ve Bağlı Yüksek Öğretim*

¹⁶⁰ Y. 18. HD, E. 2010/2605, K. 2010/4770, 29.03.2010, (www.lexpera.com.tr).

¹⁶¹ Antalya BAM 1. HD, E. 2018/864, K. 2019/43, 15.01.2019, (www.lexpera.com.tr).

*Kurumları', 5.maddesindeki 'diğer Üniversiteler' ibaresinin önüne 'yurtdışındaki' sözcüklerinin getirilmesi suretiyle tüm çalışma ve faaliyetleri yalnızca Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi ile sınırlı tutulmuş iken, belirtilen bu değişiklikler sonucunda amaç ve faaliyetler ülkedeki tüm üniversitelere yayılarak çok daha geniş kapsamlı olarak vakfın amacının kuruluş iradesine aykırı şekilde genişletildiği ve değiştirildiği anlaşıldığından; vakıf senedinde yapılan söz konusu değişikliklerin, yukarıda açıklanan esaslara ve özellikle Türk Medeni Kanunu'nun 113. maddesinde öngörülen koşullara uygun düşmediği gözetilmeden tesciline karar verilmesi doğru görülmemiştir*¹⁶². Yukarıdaki bölümlerde açıklandığı üzere, vakıf senedinde belirli bir kesime yönelik (somut olay açısından Muğla Üniversitesi) menfaat sağlanması şart koşulmuşken bunun genişletilmesi (somut olay açısından Türkiye'deki tüm üniversiteler) kurucu iradeye aykırıdır. Bu sebeple Yargıtay'ın kararının isabetli olduğu belirtilmelidir.

- Yargıtay'ın bir başka kararında ise; amacı ve faaliyet alanı ihtiyaç sahibi öğrencilerin maddi ve manevi ihtiyaçlarını (burs, barınma, sağlık vs.) karşılamak ve vakfa ait cami ve tesislerin korumasını sağlamak şeklinde olan vakıf, daha sonra amaç değişikliği yoluna giderek “*her türlü özel okul, sağlık tesisleri, yüksek okul, üniversite kurmak, vakıf bünyesindeki personel için lojman, daire inşa etmek, kreş, çocuk yuvası, huzurevi açıp işletmek, gıda bankacılığı yapmayı istemek*” gibi değişikliklerin tescilini talep etmiştir. Ancak bu değişiklik talebinin, vakfın kuruluş iradesine aykırı bir genişletme ve değiştirme olduğu belirtilerek vakıf değişiklik senedinde yer alan değişikliklerin TMK'nın 113. maddesinde öngörülen koşullara uygun düşmemesi sebebiyle reddine karar verilmiştir¹⁶³. Bu kararda vakıf senedinin ilk halinde bulunmayan farklı bir amacın, objektif ve sübjektif şartlar sağlamadan eklenmesi talebi doğru olmayıp Yargıtay'ın kararı isabetlidir.
- Yargıtay'ın bir başka kararında ise; amacı, “*Büyükçekmece halkının ihtiyaç sıralamasına göre eğitim, sağlık, dini, kültürel ve bedii ihtiyaçlarını karşılamak üzere okul, sağlık tesisleri, spor salonu ve alanları, konser, tiyatro, konferans alanları, cami ve dini müesseseler inşa etmek veya ettirmek*” şeklinde iken “*Büyükçekmece halkının yanı*

¹⁶² Y. 18. HD, E. 2014/5825, K. 2014/14989, 28.10.2014, (www.lexpera.com.tr).

¹⁶³ Y. 18. HD, E. 2014/3349, K. 2014/14993, 28.10.2014, (www.lexpera.com.tr).

sıra Ülkemizin kalkınmasını, gelişmesini, milli ve manevi değerlerine bağlı ilmi kariyere sahip sağlıklı nesiller yetiştirmek amacıyla her yönü ile mükemmel eğitim öğretim kurumları (Anaokulu, ilköğretim, ortaöğretim, meslek yüksekokulu, üniversite, enstitü vb.)” ifadesi ile değiştirilmesi talebi reddedilmiştir¹⁶⁴. Vakıf senedinde belirli bir kesime yönelik (somut olay açısından Büyükçekmece halkı) menfaat sağlanması şart koşulmuşken bunun genişletilmesi (somut olay açısından tüm Türkiye) kurucu iradeye aykırıdır, zira vakıf kuran irade bu vakfi aslında belirli bir kesime menfaat sağlama amacıyla kurmuştur. Uygulamada bu yönde uyumsuzluklar sıklıkla görülmekte ve Yargıtay tarafından istikrarlı şekilde reddedilmektedir¹⁶⁵. Yargıtay’ın yerleşik uygulamasının TMK md. 113 ruhuna uygun olduğu belirtilmelidir.

- Ziraat Bankası Personeli Vakfı; son yıllarda vakfa ödemede bulunan mensupların azalmasına karşılık hak sahiplerine yapılan ödemelerin arttığını, böyle devam ettiği takdirde vakfın zor durumda kalacağını ve hiçbir hak sahibine ödeme yapamayacak duruma geleceğini, bu nedenle vakıf senedinin sosyal güvenlik yardımları bölümünün tasfiyesine ilişkin vakıf senedinde yapılmak istenilen değişikliğin tesciline karar verilmesini istemiştir. Yerel Mahkeme tarafından değişikliklerin, emeklilerin kazanılmış haklarını ortadan kaldıracığından, nasıl olacağı da belirtilmeden soyut biçimde daha yumuşak bir geçiş ile sakıncaların giderilmesi mümkün iken hakkaniyete ve adalete aykırı sonuç doğuracak nitelikte olduğundan tescil davasının reddine karar verilmiştir. Bunun üzerine Yargıtay, şu gerekçelerle Yerel Mahkeme kararını bozmuştur: “*Tarafların iddia ve savunmaları dosyaya ibraz edilen belgeler ile davacı vakfa ait senetten; vakfın, mensuplarına sosyal yardımlar ve sosyal güvenlik yardımları adları altında ödemede bulunduğu, bu yardımlar için ilgililerden ayrı ayrı aidat toplandığı, bu iki bölümün hesaplarının birbirinden bağımsız olarak tutulduğu ve birbirine para aktarımının mümkün olmadığı, özellikle son yıllarda Ziraat Bankasının özelleştirme kapsamına alınması nedeniyle çalışanlarının kurum değiştirme veya işten çıkarma yoluyla azaldığı,*

¹⁶⁴ Y. 18. HD, E. 2007/8248, K. 2007/8252, 08.10.2007, (www.lexpera.com.tr).

¹⁶⁵ Aynı yönde benzer başka kararlar için bkz. Y. 18. HD, E. 2007/7615, K. 2007/8244, 08.10.2007; Y. 18. HD, E. 2006/12, K. 2006/574, 06.02.2006; Y. 18. HD, E. 2006/5791, K. 2006/6389, 18.09.2006, (www.lexpera.com.tr).

böylece vakfın sosyal güvenlik bölümünün gelirlerinin düştüğü buna karşılık vakfın yardımda bulunduğu emekli sayısının ise çok arttığı ayrıca bir kısım çalışanların da kendiliğinden vakıftan ayrıldığı, vakfın mensuplarından tahsil ettiği aidatlar dışında başka bir gelirin olmadığı ve bu gelirin de artırılmasının mümkün bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, tarafların iddia ve savunmaları tam olarak karşılanıp özellikle davacı vakfın bilançoları ve hesap özetleri getirtilip vakıf belgeleri üzerinde inceleme yapılarak vakfın mali yönden ne durumda olduğu, aktif-pasif mensup dengesinin bozulup bozulmadığı, mevcut ödemeler aynen devam ettiği takdirde vakfın zor durumda kalıp kalmayacağı ve yeni emekli olan veya henüz aidat ödemekte olup emekli olmayan mensupların ödediklerinin karşılığını alamayacak duruma düşüp düşmeyeceklerinin tespiti bakımından; davacının yaptırdığını söylediği ve 13. Olağan Genel Kurula sunulan vakfın mali durumu ile ilgili rapor da getirtilerek konunun uzmanları arasından seçilip görevlendirilecek bilirkişilerden vakfın sosyal güvenlik yardımlarına ait bölümünün aktüeryal durumunu ve yukarıda belirtilen hususları gösterir biçimde ayrıca detaylı rapor alınıp; 4721 Sayılı Türk Medeni Kanununun [113.](#) ve Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzüğü'nün 26. maddelerinde, durum ve koşullardaki değişmeler yüzünden vakıf senedinde yazılı amaca bağlı kalınması vakfedenin arzusuna açıkça uymayacak hale gelmiş ise mahkemece vakfın amacının değiştirilebileceği hükme bağlandığından bu koşulların gerçekleşip gerçekleşmediği hususu da gözetilip; hasıl olacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken; yeterli olmayan bilirkişi raporu esas alınarak yerinde bulunmayan gerekçelerle eksik inceleme ile vakıf senedinde yapılmak istenilen değişikliklerin tesciline ilişkin davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir”¹⁶⁶. Bu karara göre vakfın gelirlerinde yaşanan ciddi azalma ve ekonomik sıkıntı, TMK md. 113'te aranan objektif koşulu sağlamaktadır. Kanaatimizce yaşanan ekonomik sıkıntılar, ani veya ciddi gelir kayıpları ve bu haliyle vakfın sürdürülemez hale gelmesi, Yargıtay'ın da isabetli şekilde değerlendirdiği gibi amaç değişikli başvurusuna imkân sağlamalıdır.

¹⁶⁶ Y. 18. HD, E. 2003/8031, K. 2003/10034, 16.12.2003, (www.kazanci.com.tr).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Amaç, vakıf açısından esaslı bir unsur olup vakfın kuruluşundan sona ermesine kadar her aşamada dikkate alınmaktadır. Hukukumuzda amacın serbestçe belirlenebilmesi mümkündür. Bununla birlikte amacın taşınması gereken bazı temel özellikler vardır. Bunlar; belirli olma, sürekli olma, imkânsız olmama, hukuka, ahlaka ve ulusal menfaatlere aykırı olmamadır. Bu şartları taşıyan vakıf amacı vakfeden tarafından serbestçe belirlenebilecek olmakla birlikte bu amaç kesinlikle ticari gelir elde etme sonucunu taşıyamaz.

Kural olarak amaç, vakfeden tarafından belirlendiği şekilde uygulanır. Zira kurucu iradeye bağlılık ve sadakat, genel vakıf hukuku teorisinin temelini oluşturan prensiplerdendir. Ancak vakfın sürekliliğini ve devamını sağlamak için, gelişen ve değişen durum ve koşulların, amacı anlamsız ve/veya işlevsiz hale getirmesi durumunu da göz önünde bulundurmak gerekir. Bu sebeple yeni vakıflar açısından TMK md. 113/1 'de ve eski vakıflar açısından Vakıflar Kanunu md. 14'de; durum ve koşullardaki değişimler yüzünden vakıf senedinde yazılı amaca bağlı kalınmasının vakfedenin arzusuna açıkça uymayacak hâle gelmesi durumunda vakıf amacının değiştirilebileceği düzenlenmektedir. Bu düzenleme gereğince amaç değişikliğinin yapılabilmesi, şekli şartların yanı sıra iki temel maddi şartı da sağlamalıdır. Bunlar objektif ve sübjektif koşuldur.

Objektif şart, vakıf dışında gerçekleşen ama vakfı da ilgilendiren hukuki, teknolojik, toplumsal ve sair değişimler dolayısıyla vakfın amacının anlamsızlaşması veya önemli ölçüde işlevini yitirmesi durumudur. Sübjektif şart ise; vakfedenin bu durumu öngörseydi amacı bu şekilde belirlemeyeceğine yönelik farazi iradesidir. Bir diğer ifadeyle değişen durum ve koşullar dolayısıyla vakfın geldiği noktanın, vakfedenin kurucu iradesine aykırı bir hal alması gerekmektedir. Bu iki şartın sağlanması durumunda, şekli şartlara da riayet edilerek vakfın amacında değişikliğe gidilebilmesi mümkündür. Yeni amaç ise, vakfın önceki amaç ve faaliyetleri ile vakfedenin farazi iradesi göz önünde bulundurulurken belirlenir.

Eski vakıflardaki amaç değişikliği için de objektif ve sübjektif şartların sağlanması aranmakla birlikte amaç değişikliğine ilişkin usul farklılık göstermektedir. Nitekim yeni vakıflarda amaç değişikliği mahkeme kararıyla mümkün iken eski vakıflarda amaç değişikliği Vakıflar Meclisi kararıyla gerçekleşebilmektedir. Bu sebeple idari bir kararla gerçekleştirilen eski vakıf amaçlarına ilişkin uyuşmazlıklara daha az rastlanmakta, çoğunlukla mahkemelere yansımayan bu amaç değişikliklerinin -erişime açılan kararlar

açısından- Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinden elde edilebilmesi mümkündür.

Yeni vakıflar açısından amaç değişikliğinin çok sıkı şartlara bağlandığı ve Yargıtay uygulamasının da bu çerçevede sert bir denetim yaptığı söylenebilir. Gerçekten de Yargıtay kararları incelendiğinde; vakfın amacını genişleten, vakfın ilk amacını imkânsızlaşmadığı halde değiştiren, kurucu iradenin dışına çıkan her türlü değişiklik talebinin reddedildiği görülmektedir. Yargıtay kararlarında amaç değişikliği için çoğunlukla objektif ve sübjektif koşulun sağlanması aranmaktadır. Bazı kararlarda ise amaç değişikliğinin “makul ve inandırıcı sebeplere dayanması” gerekliliği vurgulanmaktadır. Pek çok kararda ise “kurucu iradeye aykırılık” hususuna dikkat çekilmektedir. Özellikle vakıf amacının genişletilmesi halinde, bunu zorunlu kılacak düzeyde ekonomik gelir artışı da Yargıtay kararlarında dikkate alınan kriterler arasındadır.

Yargıtay’ın amaç değişikliği konusundaki sert tutumunun, özellikle vakfın amacını haklı bir sebep olmaksızın genişleten değişiklikler açısından isabetli olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte bu tutumun, somut bazı kararlarda haksız sonuçlara sebebiyet verdiği söylenmelidir. Örneğin yukarıda yer verilen kararlardan birinde; belirli bir cami ve imamları lehine kurulan vakfın, imamların diyanete bağlanması ve caminin de kültür mirası kabul edilmesi dolayısıyla tamir ve bakımının idare tarafından üstlenilmesi durumunda büyük oranda işlevini yitirdiği ve amacının anlamsızlaştığı görülmektedir. Buna rağmen Yargıtay’ın, vakıfta belirtilen cami dışındaki camileri kapsayacak şekildeki amaç değişikliğini reddetmesi kanaatimizce hukuka uygun değildir. Sonuç olarak vakfın kurucu iradesine bağlılık önem arz etmekle birlikte gelişen koşullar, vakfın mevcut ekonomik durumu ve vakfedenin farazi iradesi hususları göz önünde bulundurularak amaç değişikliği talebi değerlendirilmeli ve vakfın kurucu iradeye uygun şekilde faaliyetlerine devam edebileceği amaç değişikliği taleplerinin olumlu karşılanması gerekir.

KAYNAKÇA

Akbıyık, Cem. “Vakfın Kendiliğinden Sona Ermesi ve Tasfiyesi ile İlgili Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi.” İçinde *Medeni Hukuk Alanındaki Güncel Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi Sempozyumları Cilt III - Dernekler ve Vakıflar*. Ed. Baki İlkay Engin. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021.

Akbulut, Pakize Ezgi. *Vakıf Senedinin Tamamlanması ve Değiştirilmesi*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2022.

- Akgündüz, Ahmet. *İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*. İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, 2013.
- Akipek, Jale, Turgut Akıntürk ve Derya Ateş. *Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri: Kişiler Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2022.
- Akman, Ahmet. “Ali Haydar Efendi’de Vâkıfın Şartları (Şart-ı Vâkıf).” *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 26, S. 3 (2018): 45-86.
- Akman, Ahmet. *Eski Vakıflar Hukuku ve İdaresi*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.
- Akünel, Teoman. *Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1988.
- Akyıldız, Ali. “Vakfın Kuruluşunda Amaç ve Malvarlığı Denetimi ile Vakıflarda Dernekleşme Eğilimi Problemi.” *Vakıflar Dergisi*, S. 26 (1997): 411-426.
- Ayan, Mehmet, ve Nurşen Ayan. *Kişiler Hukuku*. İstanbul: Adalet Yayınevi, 2023.
- Aydın, Mehmet Akif. *Türk Hukuk Tarihi*. İstanbul: Beta Yayınları, 2021.
- Aydos, Oğuz Sadık. “Vakfın Sona Ermesi.” *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, S. 1 (2016): 129-54.
- Aykul, Ömer. *Yeni Vakıflar Hukuku*. İstanbul: Seçkin Yayınları, 2019.
- Ballar, Suat. *Yeni Vakıf Hukuku 1*. İstanbul: Der Yayınları, 2020.
- Başpınar, Sena. *Mülhak Vakıflar*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2024.
- Baysal, Başak, ve Sadife Karataş Kural. *Yeni Vakıflar İçin Yasal Mevzuat Rehberi*. İstanbul: Tüsev Yayınları, 2020.
- Berki, Ali Himmet. *Vakıflar – İkinci Kitap (Medeni Kanunda “Te’sis” ve Vakıflar Kanunu Hükümleri)*. Ankara: Nur Matbaası, 1950.
- Çevik, Kemal. “Mazbut Vakıfların Tüzel Kişiliği ve Vakıf Üniversitelerine Kurucu Üye Olma Ehliyetleri.” *Vakıf Haftası Dergisi*, S. 7 (1990): 103-115.
- Çilingir, Hamdi. “Hanefi Vakıf Hukukunda Gaye Unsuru.” Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.
- Dağcı Çoşğun, Öznur. “Evkaf-ı Hümayun Nezaretinden Vakıflar Genel Müdürlüğüne: Vakıflarda Denetim.” Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- Demir, İlhan. *Yeni Vakıfların Temel Kitabı*. Ankara: 2005.
- Doğan, Murat. *Vakıflarda Mal Varlığı*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2000.
- Dural, Mustafa ve Tufan Öğüz. *Türk Özel Hukuku - Cilt II: Kişiler Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2022.

- Ercil, Oya. “Yargıtay Kararlarıyla Vakıflarda Kurucu İrade.” *Vakıflarda Kurucu İradesinin Korunması ve Sürdürülmesinin Uygulamada Yarattığı Sorunlar*, (Ankara, 9 Aralık 2010).
- Ercin, Ferhat. “Vakıf Hukukunda Vakfedenin Amacının Önemi.” *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni* 25, S. 1-2 (2005): 169-94.
- Ergün, Ömer. “Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu.” Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- Güneri, Hasan. *Türk Medeni Kanunu Açısından Vakıfta Amaç Kavramı ve Amacına Göre Vakıf Türleri*. Ankara: Sevinç Matbaası, 1976.
- Hatemi, Hüseyin. “Önceki Hukukumuzda ve Türk Medeni Hukukunda Vakıf Kurumuna İlişkin Bazı Sorunlar ve Düşünceler.” *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi* 11, S. 14 (Kasım 2011): 69-91.
- Hatemi, Hüseyin. “Vakıf Kurumuna Hukuk Tarihi Açısından Genel Bir Bakış.” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 55, S. 4 (1997): 111-128.
- Hatemi, Hüseyin. *Medeni Hukuk Tüzel Kişileri I*. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1979.
- Hatemi, Hüseyin. *Önceki ve Bugünkü Türk Hukukunda Vakıf Kurma Muamelesi*. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1969.
- İkizler, Metin. “Vakıf Senedinde Değişikliğe Gidilmesi (TMK m. 107, 112 ve 113’ün Kapsamı ve Birbiriyle İlişkisi).” *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11, S. 1-2 (2007): 165-208.
- İkizler, Metin, ve Yasin Kurban. *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.
- İşeri, Ahmet. “Vakıflar ile İlgili Asliye Hukuk Mahkemeleri ve Yargıtay Kararları.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S. 28 (1971): 505-514.
- İşeri, Ahmet. *Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf (Tesis)*. Ankara: Sevinç Matbaası, 1968.
- Jacob, Dominique. *Schutz der Stiftung: Die Stiftung und ihre Rechtsverhältnisse im Widerstreit der Interessen*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2006.
- Jacob, Dominique, ve Goran Studen. “Foundation Law in Switzerland: Overview and Current Developments in Civil and Tax Law.” *İçinde Developments in Foundation Law in Europe*. Ed. Chiara Prele. Springer, 2014.
- Karakoç, İrem. *Türk Hukuk Tarihinde Vakıf Müessesesi*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2017.
- Kayıhan, Şaban. *Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler – Tüzel Kişiler)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.

- Koçoğlu, Safa. *Türk Medeni Kanuna Göre Vakıfların Kuruluşu, İşleyişi ve Sona Ermesi*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2022.
- Muscheler, Karlheinz. *Stiftungsrecht*. Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2019.
- Oğuzman, Kemal, Özer Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir. *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2024.
- Öğüz, Tufan. *Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları*. İstanbul: Beşir Kitabevi, 2007.
- Özkan, Hasan. *Türk Medeni Yasası ve Uygulaması*. İstanbul: Legal Yayıncılık, 2017.
- Özsunay, Ergun. *Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler*. İstanbul: 1982.
- Öztürk, Nazif. “Yeni Vakıfların Amaç Kavramları Üzerine Bazı Düşünceler.” *Vakıflar Dergisi*, S. 25 (1995): 291-96.
- Özyakışır, Özkan. “Galleye Müstehiklik (Hak Kazanma).” *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10, S. 2 (2019): 387-99.
- Parachin, Adam. “Regulating Charitable Activities through the Requirement for Charitable Purposes: Square Peg Meets Round Hole.” İçinde *Debates in Charity Law*. Eds. John Picton ve Jennifer Sigafos. Birleşik Krallık: Hart Publishing, 2020.
- Polat, Fatma Şeyda. “Türk Medeni Kanununa Göre Kurulan Yeni Vakıfların Kuruluşu ve İşleyişi.” Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.
- Sarıkaya, Murat. “Türk Medeni Kanunu’na Göre Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi.” *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12, S. 2 (2021): 602-19.
- Serozan, Rona. *Tüzel Kişiler*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1994.
- Serozan, Rona, Baki İlkay Engin ve Yeşim Atamer. *Serozan Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2022.
- Solmaz Bilici, Meryem. *Türk Medeni Kanunu Çerçevesinde Mazbut Vakıflar (Örnek Mazbut Vakıf İncelemeli)*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2021.
- Studen, Goran. “Rights and Duties: The Founder’s Position under Swiss Foundation Law.” *Trusts and Trustees* 20, S. 6 (Temmuz 2014): 626–629.
- Tribe, John. “Deploying Communitarianism Bankruptcy Theory to Rescue Insolvent Charities and Maintain Charitable Purposes.” İçinde *Debates in Charity Law*. Eds. John Picton ve Jennifer Sigafos. Birleşik Krallık: Hart Publishing, 2020.
- Yener, Serhat. *Eski-Yeni Vakıflar Kanununa Göre Mazbut Vakıf Taşınmazların Gayrimenkul Hukuku Meseleleri*. Ankara: Bilge Yayınevi, 2015.
- Yılmaz, Süleyman, ve Abdülkerim Yıldırım. *Temel Hukuk Dizisi Medeni Hukuk-I*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023.